

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SPLOŠNEGA SODIŠČA (prvi razširjeni senat)

z dne 13. maja 2020*

„Državne pomoči – Letalski sektor – Pomoč, ki jo je Italija dodelila v korist sardinskih letališč – Sklep, s katerim je bila pomoč razglašena za delno združljivo in delno nezdružljivo z notranjim trgovom – Pripisljivost državi – Prejemniki – Prednost za letalske prevoznike kot sopogodbenike – Načelo zasebnega udeleženca v tržnem gospodarstvu – Vpliv na trgovino med državami članicami – Škodovanje konkurenci – Obveznost obrazložitve – Shema pomoči – Pomoč *de minimis* – Vračilo“

V zadevi T-716/17,

Germanwings GmbH s sedežem v Kölnu (Nemčija), ki jo zastopa A. Martin-Ehlers, odvetnik,

tožeča stranka,

proti

Evropski komisiji, ki jo zastopata T. Maxian Rusche in S. Noë, agenta,

tožena stranka,

zaradi predloga na podlagi člena 263 PDEU za razglasitev ničnosti Sklepa Komisije (EU) 2017/1861 z dne 29. julija 2016 o državni pomoči SA33983 (2013/C) (ex 2012/NN) (ex 2011/N) – Italija – Nadomestilo sardinskim letališčem za opravljanje obveznosti javne službe (UL 2017, L 268, str. 1),

SPLOŠNO SODIŠČE (prvi razširjeni senat),

v sestavi S. Papasavvas, predsednik, J. Svingenssen (poročevalec), V. Valančius, Z. Csehi in P. Nihoul, sodniki,

sodni tajnik: P. Cullen, administrator,

na podlagi pisnega dela postopka in obravnave z dne 3. oktobra 2019

izreka naslednjo

* Jezik postopka: nemščina.

Sodbo

Dejansko stanje

Sporni ukrepi

- 1 Otok Sardinija (Italija) ima pet letališč, med katerimi so letališča Alghero, Cagliari-Elmas in Olbia.
- 2 Letališče Alghero upravlja družba So.Ge.A.Al SpA (v nadaljevanju: družba SOGEAAL), katere kapital so v celoti vpisali lokalni javni subjekti in je v večinski lasti Regione autonoma della Sardegna (avtonomna dežela Sardinija, Italija; v nadaljevanju: Avtonomna dežela), vključno s posrednim lastništvom prek družbe Società Finanziaria Industriale Regione Sardegna (SFIRS). Letališče Cagliari-Elmas upravlja družba So.G.Aer SpA. (v nadaljevanju: družba SOGAER), to je družba, katere deleži so v večinski lasti gospodarske zbornice v Cagliariju (v nadaljevanju: CCIA v Cagliariju), medtem ko letališče Olbia upravlja družba GEASAR SpA (v nadaljevanju: družba GEASAR), to je družba, registrirana v Olbii, katere večinski delničar je zasebno podjetje, družba Meridiana SpA.

Določbe, ki jih je sprejela Avtonomna dežela

– Člen 3 zakona št. 10/2010

- 3 Avtonomna dežela je 13. aprila 2010 sprejela legge regionale n. 10 – Misure per lo sviluppo del trasporto aereo (deželni zakon št. 10 – ukrepi za razvoj zračnega prometa) (*Bollettino ufficiale della Regione autonoma della Sardegna* št. 12 z dne 16. aprila 2010) (v nadaljevanju: zakon št. 10/2010).
- 4 Člen 3 zakona št. 10/2010, naslovljen „Spodbude za zmanjšanje sezonskosti zračnih rut otoka“ (Incentivi alla destagionalizzazione dei collegamenti aerei isolani), določa:

„1. Dovoljeni so izdatki v višini 19.700.000 [EUR] za leto 2010 in 24.500.000 [EUR] za vsako leto v obdobju 2011–2013 za financiranje letališč na otoku zaradi krepitve in razvoja zračnega prometa kot storitve splošnega gospodarskega pomena, vključno z zmanjšanjem sezonskosti zračnih rut v skladu s Sporočilom Komisije 2005/C 312/01 o smernicah Skupnosti o financiranju letališč in zagonski državni pomoči letalskim prevoznikom z odhodi z regionalnih letališč.

2. Merila, narava in trajanje ponudbe prevoza ter smernice za pripravo načrtov dejavnosti družb upraviteljic letališč, pri katerih se upoštevajo ukrepi v zvezi z ozemeljsko kontinuiteto iz člena 2, se opredelijo z odločitvijo deželnega sveta, ki se sprejme na predlog deželnega svetovalca za promet v soglasju s svetovalci za načrtovanje, proračun, kreditiranje in regionalno načrtovanje, turizem, obrt in trgovino, kmetijstvo in reformo poljedelstva in pašne živinoreje, kulturne dobrine, informiranje, prosti čas in šport.

3. Odločitev iz odstavka 2 in načrti dejavnosti, vključno s tistimi, ki so jih družbe upraviteljice letališč na datum začetka veljavnosti tega zakona že opredelile ter ki se jim priložijo ustrezni akti in pogodbe, se financirajo, če so pripravljeni v skladu z merili, naravo, trajanjem ponudbe prevoza in smernicami iz odstavka 2 ter so predhodno predloženi pristojnemu odboru za izdajo zavezujočega mnenja.“

– Izvedbeni akti zakona št. 10/2010

- 5 V skladu s členom 3(2) zakona št. 10/2010 je deželni svet Avtonomne dežele sprejel več aktov za izvedbo ukrepov, določenih z navedenim členom 3 (v nadaljevanju: izvedbeni akti), zlasti deliberazione della Giunta regionale n. 29/36 (sklep deželnega sveta št. 29/36) z dne 29. julija 2010 (v nadaljevanju:

deželni sklep št. 29/36), deliberazione della Giunta regionale n. 43/37 (deželni sklep št. 43/37) z dne 6. decembra 2010 (v nadaljevanju: deželni sklep št. 43/37) in deliberazione della Giunta regionale n. 52/117 (deželni sklep št. 52/117) z dne 23. decembra 2011 (v nadaljevanju: deželni sklep št. 52/117) (v nadaljevanju: skupaj s členom 3 zakona št. 10/2010: sporni ukrepi).

- 6 V teh izvedbenih aktih so opredeljeni trije sklopi „dejavnosti“, za katere so lahko upravljavci letališč prejeli nadomestilo Avtonomne dežele za leta od 2010 do 2013, in sicer:
  - povečanje zračnega prometa letalskih prevoznikov (v nadaljevanju: dejavnost 1);
  - promocija Sardinije kot turistične destinacije, ki jo izvajajo letalski prevozniki (v nadaljevanju: dejavnost 2);
  - nadaljnje promocijske dejavnosti, za katere upravljavci letališč v imenu Avtonomne dežele pooblastijo tretje ponudnike storitev, ki niso letalski prevozniki (v nadaljevanju: dejavnost 3).
- 7 V deželnem sklepu št. 29/36 je bilo po eni strani pojasnjeno, da je pri izvajanju člena 3 zakona št. 10/2010 cilj zmanjšanja sezonskosti zračnih rut zajemal povečanje pogostosti letov v pred- in posezoni in zimski sezoni ter uvajanje novih zračnih rut. Po drugi strani je bilo v tem sklepu navedeno, da je končni cilj, zastavljen z ukrepi, določenimi v členu 3 zakona št. 10/2010 o spodbujanju regionalne politike zračnega prometa, krepitev ekonomske, socialne in teritorialne kohezije ter razvoj lokalnih gospodarstev, turizma in kulture otoka Sardinija.
- 8 V zvezi s tem so bili v deželnem sklepu št. 29/36 opredeljeni merila, narava in trajanje prevoznih storitev, za katere je bilo mogoče za obdobje 2010–2013 dodeliti nadomestilo, ter smernice za pripravo in oceno „načrtov dejavnosti“, ki so jih pripravili upravljavci letališč.
- 9 Konkretno je moral upravljavec letališča za pridobitev financiranja, določenega z zakonom št. 10/2010, Avtonomni deželi v odobritev predložiti podroben načrt dejavnosti. V tem načrtu je moralo biti navedeno, katere dejavnosti med tistimi iz točk od 1 do 3, navedenimi v točki 6 zgoraj, namerava upravljavec letališča izvesti za uresničitev ciljev zakona št. 10/2010. Ta načrt je bilo treba po potrebi uresničiti s posebnimi sporazumi med upravljavcem letališča in letalskimi prevozniki.
- 10 Če je želel upravljavec letališča prejeti financiranje za dejavnost 1, so morale biti v načrtu dejavnosti, ki ga je predložil Avtonomni deželi, navedene (nacionalne in mednarodne) „rute v strateškem interesu“ ter opredeljeni letni cilji glede pogostosti letov, novih rut in števila potnikov.
- 11 Po mnenju italijanskih organov je upravljanje teh rut v strateškem interesu pomenilo storitev splošnega gospodarskega pomena, ki so jo letalski prevozniki zagotavljali v zameno za nadomestilo.
- 12 V načrtu dejavnosti, s katerim se izvaja dejavnost 2, je bilo treba opredeliti posebne dejavnosti trženja in oglaševanja, ki so bile namenjene povečanju števila potnikov in promociji ciljnega območja letališča.
- 13 Deželni sklep št. 29/36 je določal, da morajo biti načrti dejavnosti podkrepljeni s predvidevanji v zvezi z obeti glede donosnosti v njih opredeljenih dejavnosti.
- 14 Iz deželnega sklepa št. 29/36 je razvidno, da je bilo treba v načrtih dejavnosti upoštevati nekatera načela:
  - rute v strateškem interesu, določene v načrtih, se niso smele prekrivati z rutami, ki so se že izvajale v okviru obveznosti javne službe;
  - finančni prispevek za posamezno subvencionirano ruto se je moral postopoma zmanjševati;

- finančni sporazum, sklenjen z letalskimi prevozniki, je moral vključevati načrt za promocijo lokalnega okolja.
- 15 Če je Avtonomna dežela ugotovila neskladja med načrti dejavnosti, ki so jih predložili upravljavci letališč, na eni strani ter določbami zakona št. 10/2010 in njegovih izvedbenih aktov na drugi strani, je lahko zahtevala spremembo teh načrtov.
- 16 Avtonomna dežela je po odobritvi različnih načrtov dejavnosti, ki so ji jih predložili upravljavci letališč, mednje razdelila razpoložljiva finančna sredstva za vsako od let v obdobju 2010–2013.
- 17 Če je bil znesek prispevkov, za katere so zaprosili upravljavci letališč, višji od zneska, predvidenega z zakonom št. 10/2010, so bila z deželnim sklepom št. 29/36 določena prednostna merila za dodelitev.
- 18 Dokončni zneski letnih prispevkov so bili določeni naknadno ob upoštevanju zneskov – lahko tudi nižjih od tistih, predvidenih v načrtih dejavnosti – ki so jih upravljavci letališč dejansko plačali v okviru izvajanja navedenih načrtov. Za potrditev teh zneskov so morali predložiti poročila, v katerih so bili navedeni zlasti stroški, ki so jih dejansko nosili za izvedene ukrepe, in ki jim je bilo treba priložiti dokazila.
- 19 Poleg tega je bilo z izvedbenimi akti določeno, da morajo upravljavci letališč zagotoviti spremljanje uspešnosti letalskih prevoznikov. Predvsem je bilo z njimi naloženo, da se v posebnih sporazumih, sklenjenih med upravljavci letališč in letalskimi prevozniki, določi uporaba kazni za letalske prevoznike v primeru neizpolnjevanja predhodno opredeljenih ciljev, zlasti glede pogostosti letov in števila potnikov.
- 20 Nazadnje, prispevki Avtonomne dežele so se izplačevali prek *ad hoc* deželnega sklada, ki ga je ustanovila in upravljala družba SFIRS, pri čemer je od dokončnih skupnih zneskov navedenih prispevkov odtegnila 4-odstotno provizijo. Ker je bil poleg tega le prvi obrok, ki se je ujemal z 20 % dolgovanih sredstev iz naslova referenčnega leta, izplačan *a priori*, so lahko upravljavci letališč pri družbi SFIRS zaprosili za finančno predplačilo, ki jim je bilo odobreno proti plačilu provizije in obresti.

Sporna pogodba

- 21 Tožeča stranka, družba Germanwings GmbH, je nizkocenovni potniški letalski prevoznik, ki deluje od leta 2002, pri čemer upravlja zlasti omrežje rut za kratke, srednje in dolge polete, večinoma na letališča Evropske unije in z njih, vključno z letališčem Cagliari-Elmas.
- 22 Družba SOGAER, ki upravlja letališče Cagliari-Elmas, je na svojem spletnem mestu objavila poziv, v katerem je letalske prevoznike pozvala k predložitvi načrtov za upravljanje povezav s tega letališča in nanj ter za sklenitev pogodb o trženju za promocijo otoka Sardinija.
- 23 Družba SOGAER je Avtonomni deželi predložila načrte dejavnosti za leto 2010 in za triletno obdobje 2011–2013, skupaj z ustreznimi zahtevki za financiranje. Ti načrti so bili odobreni in z deželnim sklepom št. 43/37 oziroma št. 52/117 sta bila določena zneska, dodeljena družbi SOGAER za leto 2010 oziroma za obdobje od 2011 do 2013.
- 24 V tem okviru sta tožeča stranka in družba SOGAER leta 2012 sklenili pogodbo (v nadaljevanju: sporna pogodba). Tožeča stranka se je v tej pogodbi zavezala, da bo za plačilo 30.000 EUR promovirala deželo Sardinijo, Cagliari in svoje direktne rute med letališčema Cagliari-Elmas in Köln-Bonn (Nemčija) ter letališčema Cagliari-Elmas in Stuttgart (Nemčija). Pripravo promocijske kampanje je tako zaupala

tretjemu ponudniku storitev za skupno ceno 40.000,18 EUR, pri čemer je razliko do zneska 30.000 EUR, ki jih je tožeči stranki prispevala družba SOGAER, krila sama. Ta promocijska kampanja je potekala med 10. decembrom 2012 in 9. januarjem 2013.

- 25 Tožeča stranka je 20. decembra 2012 izdala račun za 30.000 EUR. Družba SOGAER je ta račun poravnala z elektronskim nakazilom navedenega zneska, ki ga je izvedla 19. aprila 2013 (v nadaljevanju: sporno plačilo).

Izpodbijani sklep

- 26 Italijanska republika je 30. novembra 2011 v skladu s členom 108(3) PDEU Komisiji priglasila zakon št. 10/2010, ki je bil preučen v skladu s poglavjem III Uredbe (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 339).
- 27 Komisija je z dopisom z dne 23. januarja 2013 Italijansko republiko obvestila o svoji odločitvi, da bo v zvezi s priglašeno shemo (v nadaljevanju: sporna shema pomoči) začela formalni postopek preiskave iz člena 108(2) PDEU. Komisija je z objavo tega sklepa v *Uradnem listu Evropske unije* 30. maja 2013 (UL 2013, C 152, str. 30) zainteresirane stranke pozvala, naj predložijo pripombe o domnevni shemi pomoči.
- 28 Pisna stališča so predložili italijanski organi in zainteresirane stranke, vključno z upravljavci letališč Alghero, Cagliari-Elmas in Olbia. Tožeča stranka ni predložila pisnih stališč. Komisija je stališča zainteresiranih strank posredovala italijanskim organom, ki so lahko predložili svoje pripombe v zvezi z njimi.
- 29 Komisija je z dopisi z dne 24. februarja 2014 zainteresirane stranke obvestila, da je 20. februarja 2014 sprejela sporočilo z naslovom „Smernice o državni pomoči letališčem in letalskim prevoznikom“ (UL 2014, C 99, str. 3) in da se bodo te smernice v obravnavani zadevi uporabljale od datuma njihove objave v Uradnem listu. Komisija je 15. aprila 2014 v Uradnem listu (UL 2014, C 113, str. 30) objavila obvestilo, v katerem je države članice in zainteresirane stranke pozvala, naj v enem mesecu od objave navedenih smernic predložijo pripombe o njihovi uporabi v tej zadevi.
- 30 Komisija je 29. julija 2016 sprejela Sklep (EU) 2017/1861 o državni pomoči SA33983 (2013/C) (ex 2012/NN) (ex 2011/N) – Italija – Nadomestilo sardinskim letališčem za opravljanje obveznosti javne službe (UL 2017, L 268, str. 1; v nadaljevanju: izpodbijani sklep), v katerega izreku je določeno:

„Člen 1

1. Shema, ki jo je Italija vzpostavila z [zakonom št. 10/2010] ne pomeni državne pomoči v smislu člena 107(1) [PDEU] v korist družb SOGEAAL [...], SOGAER [...] in GEASAR [...]

2. Shema, ki jo je Italija vzpostavila z zakonom št. [10/2010], pomeni državno pomoč v smislu člena 107(1) Pogodbe v korist družb Ryanair/AMS, easyJet, Air Berlin, Meridiana, Alitalia, Air Italy, Volotea, Wizzair, Norwegian, JET2.COM, Niki [in] Tourparade, [tožeče stranke] [ter družb] Air Baltic in Vueling, če se nanaša na dejavnosti navedenih letalskih prevoznikov na letališču Cagliari-Elmas in letališču Olbia.

3. Državno pomoč iz odstavka 2 je Italija izvedla v nasprotju s členom 108(3) [PDEU].

4. Državna pomoč iz odstavka 2 ni združljiva z notranjim trgom.

Člen 2

1. Italija od upravičencev zahteva vračilo državne pomoči iz člena 1(2).

[...]

3. Zneskom, ki jih je treba izterjati, se prištejejo obresti za obdobje od dneva, ko so bili dani na voljo upravičencem, do njihove dejanske izterjave.

[...]

5. Italija prekliče vsa nepravilna plačila pomoči iz člena 1(2) z začetkom od datuma sprejetja tega sklepa.

Člen 3

1. Vračilo pomoči iz člena 1(2) je takojšnje in učinkovito.

2. Italija zagotovi izvršitev tega sklepa v štirih mesecih od datuma uradnega obvestila o tem sklepu.

Člen 4

1. Italija v dveh mesecih od datuma uradnega obvestila o tem sklepu predloži naslednje informacije:

- seznam upravičencev, ki so prejeli pomoč v skladu s shemo pomoči iz člena 1(2), in skupni znesek pomoči, ki ga je vsak od njih prejel v skladu s shemo,
- skupni znesek (glavnica in obresti vračila), ki jih je treba izterjati od posameznega upravičenca,
- natančen opis ukrepov, ki so že sprejeti in načrtovani za uskladitev s tem sklepom,
- dokumente, ki dokazujejo, da se je od upravičencev zahtevalo vračilo pomoči.

2. Italija obvešča Komisijo o napredku glede sprejetih nacionalnih ukrepov za izvajanje tega sklepa, dokler se vračanje pomoči iz člena 2 ne konča. Na zahtevo Komisije takoj predloži vse informacije o že sprejetih in načrtovanih ukrepih za uskladitev s tem sklepom. Zagotovi tudi podrobne informacije o zneskih pomoči in obrestih, ki so jih upravičenci že povrnili.

Člen 5

Ta sklep je naslovljen na Italijansko republiko.“

³¹ Glede obsega izpodbijanega sklepa je Komisija v točkah od 344 do 346 njegove obrazložitve navedla, da ta ne sme zajemati ukrepov pomoči, v zvezi s katerimi že poteka ločena preiskava v zvezi z letališčem Alghero. Glede tega letališča je namreč v zvezi s pogodbami, ki sta jih že leta 2003 sklenili družbi SOGEAAL in Ryanair Ltd ter so se odtlej podaljševale, pritožbo vložil eden od italijanskih letalskih prevoznikov. Na podlagi tega je Komisija 12. septembra 2007 začela formalni postopek preiskave na podlagi člena 108(2) PDEU v zvezi z domnevno državno pomočjo, dodeljeno letališču Alghero, ter od tega letališča družbi Ryanair in drugim letalskim prevoznikom (UL 2008, C 12, str. 7). Ta postopek je bil 27. junija 2012 razširjen, da bi se vključili dodatni ukrepi, ki jih je sprejela Italija in ki niso bili predmet prvotne pritožbe (UL 2013, C 40, str. 15), kar je zajemalo „vse ukrepe, odobrene družbi Ryanair in njeni hčerinski družbi AMS, pa tudi drugim letalskim prevoznikom, ki letališče [Alghero] uporabljajo od leta 2000 [, kar] vključuje[...] [zlasti] odobritve finančnih prispevkov, ki jih je

neposredno odobril SOGEAAL ali so bili odobreni z njegovim posredovanjem v okviru več sporazumov o letalskih storitvah in sporazumov o trženju, ki so bili od leta 2000 sklenjeni z Ryanairom in drugimi letalskimi prevozniki.“

- 32 V navedenem postopku je Komisija sprejela Sklep (EU) 2015/1584 z dne 1. oktobra 2014 o državni pomoči SA.23098 (C 37/07) (ex NN 36/07), ki jo je Italija izvedla za Società di Gestione dell'Aeroporto di Alghero So.Ge.A.AL S.p.A. in več letalskih prevoznikov, ki delujejo na letališču Alghero (UL 2015, L 250, str. 38), v katerem je med drugim menila, da pogodbe, ki jih je družba SOGEAAL, ki je pod nadzorom Avtonomne dežele, sklenila z nekaterimi letalskimi prevozniki in so se nanašale na promocijo ali uvedbo novih zračnih rut z odhodom z letališča Alghero in prihodom nanj ter na dejavnosti trženja in oglaševanja, ob upoštevanju načela zasebnega udeleženca v tržnem gospodarstvu ne pomenijo pomoči v smislu člena 107(1) PDEU. Glede drugih letalskih prevoznikov, med njimi tožeče stranke, ki so z družbo SOGEAAL sklenili podobne pogodbe, je Komisija menila, da te pogodbe pomenijo pomoč v smislu iste določbe in da niso združljive z notranjim trgom.
- 33 Vendar tožeča stranka v obdobju med letoma 2010 in 2013 ni sklenila pogodb z družbo SOGEAAL, ki bi spadala v shemo pomoči, vzpostavljeno z zakonom št. 10/2010.
- 34 V zvezi s tem je Komisija, čeprav vsa plačila družbe SOGEAAL za storitve v okviru dejavnosti 1 in 2, določene v zakonu št. 10/2010, niso bila izvedena na podlagi pogodb, preučenih v ločeni preiskavi, ki se je nanašala izključno na letališče Alghero, menila, da je bila velika večina teh plačil ocenjena v okviru te druge zadeve. Poleg tega je Komisija navedla, da „v vseh primerih jasno razlikovanje ni mogoče, saj so lahko finančni odnos med družbo SOGEAAL in zadevnim letalskim prevoznikom v zadevnem obdobju urejale različne pogodbe, v zadevi [, v kateri je bil sprejet Sklep 2015/1584,] pa so se proučile le nekatere od teh pogodb“. Zato je menila, da je treba s področja uporabe izpodbijanega sklepa izključiti vse sporazume, ki jih je družba SOGEAAL z letalskimi prevozniki sklenila v okviru sheme, obravnavane v navedeni zadevi, oziroma z drugimi besedami sklop spornih ukrepov, ki se nanaša na letališče Alghero.
- 35 Nazadnje je Komisija v izpodbijanem sklepu še menila, da se postopek, uveden v obravnavani zadevi, ni nanašal na morebitno pomoč, ki so jo upravljavci letališč ponudnikom storitev, ki niso letalski prevozniki, dodelili za dejavnost 3. Tako je v točki 346 obrazložitve izpodbijanega sklepa menila, da v zvezi s tem ne more zavzeti stališča.

Razvoj dogodkov v obdobju po sprejetju izpodbijanega sklepa

- 36 Tožeča stranka se je z izpodbijanem sklepom seznanila iz dopisa Avtonomne dežele z dne 4. avgusta 2016, ki ga je prejela 15. avgusta 2016. Ta dežela jo je v njem obvestila o sprejetju izpodbijanega sklepa in jo pozvala, naj na podlagi skrajšane različice izpodbijanega sklepa, priložene temu dopisu, navede, kateri podatki naj se črtajo v različici, objavljeni v Uradnem listu, pri čemer je bila objava izvedena 18. oktobra 2017.
- 37 Tožeča stranka je z dopisom z dne 19. avgusta 2016 Avtonomni deželi odgovorila, da zaradi manjkajočih odlomkov ne more v celoti razumeti izpodbijanega sklepa. Vendar je v tem dopisu navedla elemente, za katere je menila, da so zaupni.
- 38 Avtonomna dežela je 7. junija 2017 sprejela odločbo o izterjavi, ki jo je tožeči stranki vročila 10. avgusta 2017 skupaj z izvodom izpodbijanega sklepa v nezaupni različici v zvezi z njo. V navedeni odločbi je bilo tožeči stranki naloženo, da mora Avtonomni deželi vrniti znesek 28.881 EUR skupaj z obrestmi v višini 1678,48 EUR, torej skupaj 30.559,48 EUR.

- 39 Tožeča stranka je po prejemu te odločbe o izterjavi z elektronsko pošto z dne 14. avgusta 2017 pri Komisiji izpodbijala obveznost vračila zahtevanega zneska iz navedene odločbe, saj naj bi pomenil pomoč *de minimis* v smislu Uredbe Komisije (ES) št. 1998/2006 z dne 15. decembra 2006 o uporabi členov [107 in 108 PDEU] pri pomoči *de minimis* (UL 2006, L 379, str. 5; v nadaljevanju: Uredba *de minimis* iz leta 2006). Poleg tega je Komisijo še pozvala, naj ji predloži pisno potrdilo v zvezi s tem, na katero bi se lahko sklicevala v tožbi na nacionalni ravni, ki jo je nameravala vložiti zoper navedeno odločbo.
- 40 Komisija je z elektronsko pošto z dne 18. avgusta 2017 tožečo stranko obvestila, da ji zahtevanega potrdila ne more predložiti, zlasti ker, po eni strani, izpodbijani sklep ne določa odstopanja od obveznosti izterjave za pomoči *de minimis*, pa naj bo to na podlagi ureditve iz Uredbe *de minimis* iz leta 2006 ali Uredbe Komisije (EU) št. 1407/2013 z dne 18. decembra 2013 o uporabi členov 107 in 108 [PDEU] pri pomoči *de minimis* (UL 2013, L 352, str. 1; v nadaljevanju: Uredba *de minimis* iz leta 2013), po drugi strani pa ni izpolnjen „pogoj glede preglednosti“, določen z vsako od teh uredb.
- 41 Tožeča stranka je z elektronsko pošto z dne 23. avgusta 2017 izpodbijala analizo Komisije. Nato je tožeča stranka po telefonu navezala stik s pravno službo Komisije, ki jo je z elektronsko pošto z dne 13. oktobra 2017 obvestila, da se stališče služb Komisije ni spremenilo.

Postopek in predlogi strank

- 42 Tožeča stranka je 18. oktobra 2017 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložila to tožbo.
- 43 Po dvojni izmenjavi vlog je bil 5. aprila 2018 pisni del postopka končan.
- 44 Splošno sodišče je 16. maja 2018 po opredelitvi strank odločilo, da prekine postopek do konca pisnega dela postopka v povezanih zadevah Ryanair in Airport Marketing Services/Komisija (T-833/17) in easyJet Airline/Komisija (T-8/18), ki se je v teh zadevah zaključil 21. septembra oziroma 23. julija 2018.
- 45 Splošno sodišče je 19. junija 2019 na splošni seji na predlog prvega senata in podpredsednika na podlagi člena 28 Poslovnika odločilo, da zadevo dodeli prvemu senatu, ki zaseda v razširjeni sestavi petih sodnikov.
- 46 Splošno sodišče je nato na podlagi predloga sodnika poročevalca odločilo, da začne ustni del postopka. V ta namen sta bili tožeča stranka in Komisija pozvani, naj predložita dokumente in pisno odgovorita na vprašanja, ki jih je postavilo Splošno sodišče v okviru ukrepov procesnega vodstva. Stranki sta to zahtevo izpolnili v predpisanem roku, in sicer do 3. septembra 2019. Komisija je nato 6. septembra 2019 predložila dodaten odgovor na navedene ukrepe procesnega vodstva, ki je bil vложен v spis.
- 47 Stranki sta na obravnavi 3. oktobra 2019 ustno podali navedbe in odgovorili na vprašanja Splošnega sodišča. Ob tej priložnosti je Komisija pojasnila, da v nasprotju z navedbo iz duplike, to je, da predlaga, naj se tožba zavrže kot nedopustna ali, podredno, naj se zavrne kot neutemeljena, dejansko predlaga, naj se tožba zavrne kot neutemeljena.
- 48 Tožeča stranka Splošnemu sodišču predlaga, naj:
- izpodbijani sklep razglasi za ničen ter zlasti člen 1(2) tega sklepa v delu, v katerem je v njem navedena tožeča stranka, in člen 2(1) tega sklepa v delu, v katerem se v njem navedena zahteva za vračilo nanaša na tožečo stranko;
  - Komisiji naloži plačilo stroškov.

49 Komisija Splošnemu sodišču predlaga, naj:

- tožbo zavrne kot neutemeljeno;
- tožeči stranki naloži plačilo stroškov.

Pravo

50 Tožeča stranka v utemeljitev tožbe navaja tri tožbene razloge za razglasitev ničnosti izpodbijanega sklepa, ki se v bistvu nanašajo na:

- prvič, kršitev člena 107(1) PDEU, ker naj Komisija ne bi dokazala obstoja pomoči, ker ni preučila, ali je družba SOGAER ravnala kot zasebni udeleženec v tržnem gospodarstvu;
- drugič, kršitev člena 107(1) PDEU, ker naj Komisija ne bi dokazala, da pomoč, ki naj bi jo prejela tožeča stranka, izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco in vplivala na trgovino med državami članicami;
- tretjič, napačno uporabo prava, ker naj Komisija ne bi preučila, ali sporno plačilo pomeni pomoč *de minimis*.

Prvi tožbeni razlog: kršitev člena 107(1) PDEU, ker naj Komisija ne bi dokazala obstoja pomoči, ker ni preučila, ali je družba SOGAER ravnala kot zasebni udeleženec v tržnem gospodarstvu

51 Tožeča stranka v podporo prvemu tožbenemu razlogu, ki je razdeljen na dva dela, meni, da Komisija ni dokazala obstoja pomoči v njeno korist. V okviru prvega dela prvega tožbenega razloga tožeča stranka v bistvu trdi, da bi bilo treba razlikovati med dvema različnima „ravnema“, torej ravno Avtonomne dežele in ravno upravljavcev letališč, pri čemer naj bi bila upoštevna raven za presojo obstoja državne pomoči – v nasprotju s pristopom iz izpodbijanega sklepa – raven upravljavcev letališč, med njimi zlasti družbe SOGAER.

52 V okviru drugega dela tega tožbenega razloga tožeča stranka trdi, da bi preučitev obstoja državne pomoči na ravni družbe SOGAER Komisiji omogočila ugotovitev, da se za sporno plačilo uporablja načelo zasebnega udeleženca v tržnem gospodarstvu (v nadaljevanju: načelo zasebnega udeleženca).

53 Komisija predlaga, naj se prvi tožbeni razlog zavrne kot brezpredmeten in vsekakor neutemeljen. Poleg tega navaja več ugovorov nedopustnosti, o katerih je treba, ker se nanašata na oba dela prvega tožbenega razloga, odločiti v okviru zaporedne preučitve teh delov.

Prvi del prvega tožbenega razloga: upoštevna raven za presojo obstoja državne pomoči

54 Tožeča stranka trdi, da je bila za presojo obstoja državne pomoči v obravnavani zadevi upoštevna raven za analizo raven družbe SOGAER, saj je bilo treba v bistvu preučiti ravnanje te družbe neodvisno od sporne sheme pomoči, ki jo je vzpostavila Avtonomna dežela.

55 Na prvem mestu tožeča stranka poudarja, da sporna shema pomoči sama po sebi ne vsebuje subvencije v njeno korist. Avtonomna dežela naj bi namreč – kot naj bi bilo razvidno zlasti iz točk 76, 78 in 86(d) obrazložitve izpodbijanega sklepa – dala svoja sredstva na voljo upravljavcem letališč, ne pa letalskim prevoznikom, s katerimi sploh ni bila v pogodbenem razmerju. Kvečjemu naj bi bila ta dežela vir financiranja plačil, ki so jih izvedli letalski prevozniki.

- 56 Na drugem mestu naj bi upravljavci letališč samostojno odločali o sklenitvi pogodb z letalskimi prevozniki in po potrebi o tem, da zaprosijo za sredstva pri Avtonomni deželi, da jih bodo prenesli na letalske prevoznike, saj naj tem upravljavcem ne bi bila naložena nikakršna obveznost, da zaprosijo za navedena sredstva. Ta dežela naj namreč ne bi nadzorovala niti družbe SOGAER niti CCIA v Cagliariju, ki naj bi bila samostojen javni subjekt Avtonomne dežele in naj zato ne bi mogla izvajati pritiska na družbo SOGAER, da bi jo prisilila, naj zaprosi za sredstva. Poleg tega naj bi bila morebitna odločitev upravljavcev letališč, da zaprosijo za sredstva, odvisna od njihovih lastnih gospodarskih preudarkov, in sicer še toliko bolj, ker so morali ti upravljavci za dostop do sredstev v korist Avtonomne dežele izvesti „plačilo“ v obliki 4-odstotnega odtegljaja ter ji, če je bilo to primerno, plačati še provizije in obresti, navedene v točki 20 zgoraj. Torej naj bi za sredstva pri deželi zaprosili le, če je bil pričakovani dobiček na podlagi pogodbe z danim letalskim prevoznikom večji od stroškov, povezanih s tem plačilom, in vseh drugih upoštevnih stroškov.
- 57 Po mnenju tožeče stranke bi bilo treba dejansko preučiti ravnanje družbe SOGAER z vidika pravil, ki urejajo državne pomoči, če sporne sheme pomoči ne bi bilo, saj naj bi bila ta družba, ker je njen kapital v 94,35-odstotni lasti CCIA v Cagliariju, javno podjetje – kot naj bi bilo to ugotovljeno v točki 55 obrazložitve izpodbijanega sklepa – v smislu Direktive Komisije 2006/111/ES z dne 16. novembra 2006 o preglednosti finančnih odnosov med državami članicami in javnimi podjetji ter o finančni preglednosti znotraj določenih podjetij (UL 2006, L 318, str. 17). Družba SOGAER naj bi bila v podobnem položaju kot upravljavci letališč Pau-Béarn in Nîmes-Uzès-Le Vigan, ki so prav tako pod nadzorom lokalnih gospodarskih zbornic, ki so organi francoske države, kot naj bi Splošno sodišče ugotovilo v sodbah z dne 13. decembra 2018, Ryanair in Airport Marketing Services/Komisija (T-53/16, EU:T:2018:943), in z dne 13. decembra 2018, Ryanair in Airport Marketing Services/Komisija (T-165/15, EU:T:2018:953).
- 58 Komisija uveljavlja ugovor nedopustnosti, ki se v bistvu nanaša na celoten prvi del prvega tožbenega razloga. Komisija podredno predlaga, naj se ta prvi del zavrne kot neutemeljen.

– Dopustnost prvega dela prvega tožbenega razloga

- 59 Komisija meni, da je tožeča stranka v repliki priznala, da se načelo zasebnega udeleženca za Avtonomno deželo ne uporablja, in da je izoblikovala utemeljitev na podlagi trditve, da je bila družba SOGAER, ne pa Avtonomna dežela edini organ, ki je razdeljeval zadevno pomoč. Ta utemeljitev, ki v bistvu sestavlja prvi del prvega tožbenega razloga, naj bi bila nova in zato nedopustna.
- 60 Tožeča stranka v odgovor na vprašanje Splošnega sodišča izpodbija nedopustnost prvega dela tega tožbenega razloga.
- 61 V zvezi s tem je treba opozoriti, da trditev, katerih bistvo je tesno povezano s predlogom za razglasitev ničnost iz tožbe, ni mogoče obravnavati kot nove tožbene razloge v smislu Poslovnika, čeprav so bile prvič navedene v repliki. Take trditve pomenijo razširitev razloga, ki je bil že naveden, zato sodišči Unije dopuščata njihovo predložitev v fazi replike (glej v tem smislu sodbo z dne 28. januarja 1999, BAI/Komisija, T-14/96, EU:T:1999:12, točka 66 in navedena sodna praksa). Vendar se na dopustnost takih trditev, ki se v repliki navedejo kot razširitev razlogov, navedenih v tožbi, ni mogoče sklicevati za odpravo pomanjkljivosti glede zahtev iz člena 76(d) Poslovnika, do katerih je prišlo ob vložitvi tožbe, saj bi bil sicer zadnjenavedeni določbi odvzet ves pomen (glej v tem smislu sklep z dne 19. maja 2008, TF1/Komisija, T-144/04, EU:T:2008:155, točka 30).
- 62 V obravnavani zadevi sicer drži, da tožeča stranka v tožbi ni izrecno navedla, da je po njenem mnenju družba SOGAER organ, ki „razdeljuje“ zadevno pomoč, vendar je kljub temu izpodbijala pristop Komisije iz izpodbijanega sklepa. Že v tožbi je trdila, da bi bilo treba z vidika načela zasebnega udeleženca preučiti prej sporno pogodbo kot pa ukrepe, ki jih je sprejela Avtonomna dežela, pri čemer je trdila, da „sheme, določene z [zakonom št. 10/2010], ni mogoče upoštevati, ker sama po sebi ne

vsebuje nikakršne subvencije v korist tožeče stranke“; da „[Avtonomna dežela] ni izplačala subvencije v korist tožeče stranke“; da „so subvencijo letalskim prevoznikom izplačali upravljavci letališč, zato bi bilo treba z vidika obstoja pomoči preučiti to pogodbeno razmerje“, ter da je bil „odločilni element [...] sklenitev sporazuma o trženju med upravljavcem letališča na eni strani in tožečo stranko na drugi strani“.

- 63 Poleg tega se je tožeča stranka že v tožbi sklicevala na to, da je družba SOGAER javno podjetje, zato naj bi ta okoliščina po njenem mnenju upravičevala preučitev, ali je ta upravljavec letališča ravnal kot zasebni udeleženec.
- 64 Iz tega izhaja, da utemeljitev tožeče stranke, v skladu s katero je družba SOGAER upoštevni organ, ki je razdeljeval pomoč, ni nova, trditve, navedene v repliki v okviru prvega dela tožbenega razloga pa pomenijo razširitev prvega tožbenega razloga, kot je bil naveden v tožbi. Prvi del prvega tožbenega razloga je zato dopusten.

– *Utemeljenost prvega dela prvega tožbenega razloga*

- 65 Člen 107(1) PDEU določa, da nobena pomoč, ki jo dodeli država članica, ali kakršna koli vrsta pomoči iz državnih sredstev, ki izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco z dajanjem prednosti posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga, ni združljiva s skupnim trgovom, če prizadene trgovino med državami članicami. Tako morajo biti za opredelitev „državne pomoči“ v smislu člena 107(1) PDEU izpolnjeni štirje pogoji, in sicer mora biti ukrep državen ali iz državnih sredstev, biti mora tak, da lahko prizadene trgovino med državami članicami, pomeniti mora selektivno prednost za upravičenca in biti mora tak, da izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco (glej sodbo z dne 13. septembra 2017, ENEA, C-329/15, EU:C:2017:671, točka 17 in navedena sodna praksa).
- 66 V zvezi s prvim pogojem za opredelitev državne pomoči je treba opozoriti, da posredovanja države ali ukrepa, financiranega iz državnih sredstev, ne izvede nujno konkretna država članica kot osrednji organ. Izvede ga lahko tudi notranji državni organ. Ukrep, ki ga sprejme teritorialna skupnost, in ne osrednji organ, lahko namreč pomeni pomoč, če so izpolnjeni pogoji iz člena 107(1) PDEU (sodbi z dne 14. oktobra 1987, Nemčija/Komisija, 248/84, EU:C:1987:437, točka 17, in z dne 6. septembra 2006, Portugalska/Komisija, C-88/03, EU:C:2006:511, točka 55). Drugače povedano, ukrepi, ki jih sprejmejo notranje – decentralizirane, zvezne, regionalne ali druge – državne enote držav članic, ne glede na njihov pravni položaj in njihovo poimenovanje, tako kot ukrepi, ki jih sprejmejo zvezni ali osrednji organi, spadajo na področje uporabe člena 107(1) PDEU, če so izpolnjeni pogoji iz te določbe (sodbi z dne 6. marca 2002, Diputación Foral de Álava in drugi/Komisija, T-92/00 in T-103/00, EU:T:2002:61, točka 57, in z dne 12. maja 2011, Région Nord-Pas-de-Calais/Komisija, T-267/08 in T-279/08, EU:T:2011:209, točka 108).
- 67 Glede tega prvega pogoja je treba opozoriti, da morajo biti prednosti, da bi jih bilo mogoče opredeliti kot „pomoči“ v smislu člena 107(1) PDEU, po eni strani neposredno ali posredno podeljene iz državnih sredstev in po drugi strani pripisljive državi (glej sodbi z dne 16. maja 2002, Francija/Komisija, C-482/99, EU:C:2002:294, točka 24 in navedena sodna praksa, in z dne 13. septembra 2017, ENEA, C-329/15, EU:C:2017:671, točka 20 in navedena sodna praksa), pri čemer sta ta pogoja kumulativna (glej v tem smislu sodbi z dne 28. marca 2019, Nemčija/Komisija, C-405/16 P, EU:C:2019:268, točki 48 in 63 ter navedena sodna praksa, in z dne 5. aprila 2006, Deutsche Bahn/Komisija, T-351/02, EU:T:2006:104, točka 103 in navedena sodna praksa).
- 68 V obravnavani zadevi je Komisija v točkah od 355 do 361 obrazložitve izpodbijanega sklepa pod naslovom „7.2.1.2 Državna sredstva in pripisljivost državi“ skupaj preučila oba podpogoja v zvezi z uporabo državnih sredstev in pripisljivostjo državi. Najprej je v točki 356 obrazložitve tega sklepa ugotovila, da se sporna shema pomoči financira iz sredstev, ki izvirajo iz Avtonomne dežele, in da jo je glede na to, da izhaja iz deželnega zakona, mogoče pripisati tej deželi in nazadnje italijanski državi.

- 69 Komisija je nato v točkah od 357 do 360 obrazložitve izpodbijanega sklepa preučila finančne tokove med upravljavci letališč in letalskimi prevozniki. V tem okviru je opisala mehanizem, ki ga je vzpostavila Avtonomna dežela in v skladu s katerim je ta državni subjekt zagotovil financiranje upravljavcem letališč, ki so zaprosili zanj, če so mu ti v odobritev predložili načrte dejavnosti, v katerih so morali pojasniti način, kako nameravajo ta sredstva uporabiti, zlasti za plačilo letalskih prevoznikov kot sopogodbениkov, kot je to razvidno iz podrobne predstavitve delovanja sporne sheme pomoči v spornem sklepu pod naslovom „2.7 Mehanizem in struktura financiranja, ki ju je vzpostavila dežela Sardinija“. Komisija je na podlagi tega opisa prišla do ugotovitve, navedene v točki 360 obrazložitve izpodbijanega sklepa, da je treba upravljavce letališč obravnavati kot posrednike med Avtonomno deželo in letalskimi prevozniki, zato so se plačila, ki so jih prejeli ti letalski prevozniki, financirala iz sredstev navedene dežele, ki ji jih je bilo mogoče pripisati.
- 70 Komisija je na podlagi tega razlogovanja, s katerim je vzpostavljena zveza med Avtonomno deželo in letalskimi prevozniki, v točki 361 obrazložitve izpodbijanega sklepa ugotovila, da so bila plačila, ki so jih upravljavci letališč izvedli v korist navedenih prevoznikov, financirana iz sredstev italijanske države, ki ji jih je mogoče tudi pripisati.
- 71 Tožeča stranka z utemeljitvijo, ki jo navaja v okviru prvega dela prvega tožbenega razloga, v bistvu izpodbija to razlogovanje. Pri tem ne izpodbija – kot je Komisija navedla v točki 356 obrazložitve izpodbijanega sklepa – da so sredstva, ki so bila v večletnem obdobju dana na voljo upravljavcem letališč, da bi ti sprejeli ukrepe za promocijo dežele Sardinije kot turistične destinacije, pomenila sredstva Avtonomne dežele in torej italijanske države, zato je bilo mogoče odločitev o dodelitvi takih sredstev navedenim upravljavcem pripisati tej deželi in torej državi. Nasprotno pa izpodbija ugotovitev Komisije, razvidno iz točk od 358 do 360 obrazložitve izpodbijanega sklepa, da je mogoče te upravljavce, med njimi družbo SOGAER, obravnavati kot posrednike med Avtonomno deželo in letalskimi prevozniki.
- 72 Po navedbah tožeče stranke sicer drži, da je bilo sporno plačilo izvedeno iz „državnih sredstev“ in da ga je bilo mogoče pripisati italijanski državi, vendar naj to ne bi bila posledica sodelovanja družbe SOGAER v sporni shemi pomoči, ki jo je vzpostavila Avtonomna dežela, ampak prej dejstva, da je družba SOGAER javno podjetje pod nadzorom organa italijanske države, in sicer CCIA v Cagliariju. Drugače povedano, Komisija naj bi napačno ugotovila, da sporno plačilo pomeni ukrep italijanske države prek navedene dežele, ne pa prek družbe SOGAER. V takih okoliščinah naj bi bila družba SOGAER upoštevna „raven“ za presojo obstoja državne pomoči.
- 73 V zvezi s tem je treba šteti, da tožeča stranka sicer izrecno ne navaja obeh kumulativnih podpogojev, ki tvorita prvi pogoj v zvezi z opredelitvijo državne pomoči, vendar implicitno, a nujno izpodbija tako na eni strani deželni državni izvor denarja, ki so ga uporabili upravljavci letališč za plačilo letalskim prevoznikom v okviru pogodb, ki so jih ti sklenili z njimi, kot po drugi strani to, da je mogoče plačila, ki so jih izvedli ti upravljavci v okviru izvajanja pogodb, sklenjenih z letalskimi prevozniki, kot je tožeča stranka, pripisati Avtonomni deželi.
- 74 Glede uporabe deželnih „sredstev“ je treba zavriniti utemeljitev tožeče stranke, da sredstev Avtonomne dežele ni mogoče upoštevati, ker naj bi bila dana na voljo upravljavcem letališč, ne pa letalskim prevoznikom, ki naj bi plačila prejeli od navedenih upravljavcev.
- 75 Opozoriti je namreč treba, da je bilo že odločeno, da lahko Komisija ob preučitvi ukrepa preuči, ali je mogoče šteti, da je bila prednost posredno dodeljena subjektom, ki niso neposredni upravičenci do prenosa državnih sredstev (glej v tem smislu sodbo z dne 13. junija 2002, Nizozemska/Komisija, C-382/99, EU:C:2002:363, točki 61 in 62). V zvezi s tem sta sodišči Unije tudi priznali, da lahko prednost, ki je neposredno dodeljena nekaterim fizičnim ali pravnim osebam, pomeni posredno prednost in zato državno pomoč za druge pravne osebe, ki so podjetja (glej v tem smislu sodbe z dne 19. septembra 2000, Nemčija/Komisija, C-156/98, EU:C:2000:467, točke od 22 do 35; z dne 13. junija 2002, Nizozemska/Komisija, C-382/99, EU:C:2002:363, točke 38 in od 60 do 66; z dne 4. marca 2009,

Associazione italiana del risparmio gestito in Fineco Asset Management/Komisija, T-445/05, EU:T:2009:50, točka 127 in navedena sodna praksa, in z dne 15. junija 2010, Mediaset/Komisija, T-177/07, EU:T:2010:233).

- 76 V obravnavani zadevi je treba sredstva, dana na voljo upravljavcem letališč, obravnavati, kot da so bila posredno dodeljena letalskim prevoznikom, saj je mehanizem, ki ga je vzpostavila Avtonomna dežela, omogočal zagotovilo, da so se ta sredstva ujemale s plačili navedenih upravljavcev tem prevoznikom. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da tožeča stranka sicer izpodbija vlogo posrednikov, ki so jo odigrali upravljavci letališč, ne izpodbija pa obstoja ali delovanja navedenega mehanizma.
- 77 Vendar je ta mehanizem določal neke vrste sistem končne potrditve. Natančneje, deželni sklep št. 29/36 je določal, da izbrani upravljavci letališč prejmejo predplačilo v višini 20 % sredstev, za katera je bilo zaproseno za referenčno leto, čemur je sledilo plačilo drugega obroka v višini 60 %, ki se je izvedlo postopoma in je bilo pogojeno s predložitvijo četrletnih poročil, nazadnje pa še zadnji obrok v višini 20 % po predložitvi dokumentov, na podlagi katerih je Avtonomna dežela lahko preverila, da je bila dejavnost pravilno izvedena, da so bili cilji doseženi in da so bili porabljeni stroški resnični. Namen tega nadzornega mehanizma je bil preprečiti, da bi kateri koli upravljavec letališča prejel povračilo za še druge zneske poleg tistih, porabljenih za plačilo letalskim prevoznikom sopogodbnikom, kot je bila tožeča stranka, in ki jih je treba v skladu s členom 2 izpodbijanega sklepa izterjati. Obstoj tega mehanizma potrjuje tudi to, da je storitve navedenih letalskih prevoznikov financirala navedena dežela, saj so se zneski, ki so jih upravljavci letališč letalskim prevoznikom sopogodbnikom izplačali kot predplačilo, ujemale s sredstvi, ki so jih ob koncu postopka prejeli od Avtonomne dežele.
- 78 Kot je poleg tega razvidno iz točk od 242 do 246 ter 313, 314 in 317 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v katerih so predstavljena stališča, ki so jih upravljavci letališč Olbia in Cagliari-Elmas predložili v okviru upravnega postopka pred Komisijo, so tudi sami pojasnili, da so dejansko kot predplačilo plačali zneske, ki so se ujemale s plačilom letalskim prevoznikom sopogodbnikom za njihove storitve, ki jih je Avtonomna dežela želela zagotoviti za promocijo sardinskega turizma, in da so nato Avtonomni deželi predložili računovodska poročila, v katerih so bili navedeni dejansko nastali stroški, da bi jih dobili povrnjene od te dežele. V tem okviru je družba SOGAER, s katero je tožeča stranka sklenila sporno pogodbo, celo trdila – kot je to navedeno v točki 314 obrazložitve izpodbijanega sklepa – da je Avtonomna dežela od nje zahtevala, da dokaže, da so letalski prevozniki, ki so izvajali storitve, prejeli vse deželne prispevke in da je bila torej zgolj posrednica, ki jim je posredovala zneske, prejete od Avtonomne dežele. Poleg tega je Italijanska republika trdila – kot je to razvidno iz točke 340 obrazložitve izpodbijanega sklepa – da je upravljavec letališča v Olbii v bistvu na letalske prevoznike prenesel celoten znesek prispevkov, ki jih je prejel od Avtonomne dežele.
- 79 Dalje, ob tem je tudi sama tožeča stranka navedla, da je plačila, ki so jih izvedli upravljavci letališč v korist letalskih prevoznikov, „financirala“ Avtonomna dežela v obliki prenosa na upravljavce letališč.
- 80 Torej je jasno razvidno, da so bila sredstva, ki so jih upravljavci letališč uporabili za plačilo letalskim prevoznikom v okviru pogodb, sklenjenih z njimi, državna sredstva, ki jih je zagotovila Avtonomna dežela.
- 81 Glede „pripisljivosti“ pogodb, ki so jih upravljavci letališč sklenili z letalskimi prevozniki, Avtonomni deželi, tožeča stranka predvsem poudarja, da zakon št. 10/2010 ne vsebuje pomoči v korist letalskih prevoznikov in da Avtonomna dežela ni sklenila pogodb s temi prevozniki.
- 82 Vendar je treba pripomniti, da neobstoj neposredne pravne zveze med letalskimi prevozniki in Avtonomno deželo še ne preprečuje pripisljivosti pogodb, ki so jih sklenili upravljavci letališč, tej deželi. Iz sodne prakse namreč izhaja, da pojem ukrep iz državnih sredstev ne zajema le prednosti, ki jih dodeli država neposredno, ampak tudi prednosti, ki se dodelijo prek javnega ali zasebnega subjekta, ki ga določi ali ustanovi ta država za upravljanje pomoči (glej v tem smislu sodbe z dne 22. marca 1977, Steinike in Weinlig, 78/76, EU:C:1977:52, točka 21; z dne 17. marca 1993, Sloman Neptun,

C-72/91 in C-73/91, EU:C:1993:97, točka 19, in z dne 30. maja 2013, Doux Élevage in Coopérative agricole UKL-ARREE, C-677/11, EU:C:2013:348, točka 26). Sodišče je to, da se prednosti, podeljene prek ločenih subjektov države, vključijo na področje uporabe člena 107(1) PDEU, utemeljilo s potrebo po ohranitvi polnega učinka pravil v zvezi s „pomočmi, ki jih dodelijo države“, opredeljenimi v členih od 107 do 109 PDEU, saj se tako prepereči, da bi se pravila v zvezi z državnimi pomočmi lahko zaobšla že z ustanavljanjem samostojnih institucij, zadolženih za razdeljevanje pomoči (sodba z dne 16. maja 2002, Francija/Komisija, C-482/99, EU:C:2002:294, točka 23).

- 83 Čeprav se ta sodna praksa nanaša na prednosti, podeljene prek subjektov s prerogativami javne oblasti ali pooblaščenih za izvajanje nalog v splošnem interesu in imenovanih za upravljanje pomoči, iz tega še ni mogoče izpeljati, da poleg prednosti, ki jih razdeljuje neposredno država, samo ti primeri spadajo na področje uporabe prepovedi iz člena 107(1) PDEU. Nasprotno, kot je bilo že opozorjeno zgoraj, lahko celo prednost, ki je neposredno dodeljena nekaterim fizičnim ali pravnim osebam, pomeni posredno prednost in zato državno pomoč za druge pravne osebe, ki so podjetja (glej sodbo z dne 19. septembra 2000, Nemčija/Komisija, C-156/98, EU:C:2000:467, točke od 22 do 35; z dne 13. junija 2002, Nizozemska/Komisija, C-382/99, EU:C:2002:363, točke 38 in od 60 do 66; z dne 4. marca 2009, Associazione italiana del risparmio gestito in Fineco Asset Management/Komisija, T-445/05, EU:T:2009:50, točka 127, in z dne 15. junija 2010, Mediaset/Komisija, T-177/07, EU:T:2010:233), in sicer ne da bi se v teh zadevah, v katerih je bil posrednik fizična ali pravna oseba, zahtevalo, da se zadevne prednosti prenašajo prek strukture, ki jo je za upravljanje pomoči posebej določila ali ustanovila ta država.
- 84 Iz sodne prakse poleg tega izhaja, da je na to, da je ukrep pripisljiv državi, mogoče sklepati na podlagi celote indicev, ki izhajajo iz okoliščin obravnavane zadeve in okvira, v katerem je bil ta ukrep sprejet, zlasti pa na podlagi indicev, ki v konkretnem primeru kažejo na vpletenost javnih organov pri sprejetju navedenega ukrepa, tudi ob upoštevanju razsežnosti tega ukrepa, njegove vsebine ali pogojev, ki jih vsebuje (glej v tem smislu sodbi z dne 16. maja 2002, Francija/Komisija, C-482/99, EU:C:2002:294, točke od 52 do 56, in z dne 17. septembra 2014, Commerz Nederland, C-242/13, EU:C:2014:2224, točke od 31 do 33).
- 85 Čeprav so v obravnavani zadevi na podlagi zakona št. 10/2010 kot formalni prejemniki plačil, določenih s tem zakonom, navedeni upravljavci letališč, ne pa letalski prevozniki, se kljub temu zdi, da je ravnanje navedenih upravljavcev določila Avtonomna dežela, saj je bilo treba v skladu z mehanizmom, vzpostavljenim s tem zakonom in njegovimi izvedbeni akti, sredstva, ki so jim bila dana na voljo, dejansko uporabiti v skladu z navodili te dežele in so bila tako tudi uporabljena.
- 86 Člen 3(2) zakona št. 10/2010 je namreč izrecno določal, da je treba merila, naravo in trajanje ponudbe prevoza ter smernice za pripravo načrtov dejavnosti upravljavcev letališč sprejeti na podlagi odločitve deželnega sveta, medtem ko je člen 3(3) tega zakona prav tako izrecno določal, da je treba načrtom dejavnosti, ki so jih pripravili upravljavci letališč, priložiti ustrezne akte in pogodbe ter da se bodo financirali le, če bodo pripravljene v skladu z merili, naravo, trajanjem ponudbe prevoza in smernicami, ki jih je sprejel deželni svet, in izključno če bodo predhodno predloženi pristojnemu odboru za izdajo zavezujočega mnenja.
- 87 Poleg tega je iz mehanizma, vzpostavljenega z zakonom št. 10/2010, razvidno, da je treba določbe tega zakona nujno razlagati skupaj z besedili, za katera je ta zakon določal, da jih bo sprejel deželni svet, in ki so pogojevala plačila, ki jih je Avtonomna dežela izplačevala upravljavcem letališč iz obravnavane zadeve. Ta besedila, še zlasti deželni sklep št. 29/36, so izrecno določala, da so morali upravljavci letališč svoje načrte dejavnosti predložiti v odobritev Avtonomni deželi in da je bilo treba te načrte, da so lahko kandidirali za financiranje, ki ga je predvidela navedena dežela, pripraviti v skladu z merili, naravo in trajanjem ponudbe prevoza ter smernicami, ki jih je določil deželni svet.

- 88 Dalje, mehanizem, ki ga je vzpostavila Avtonomna dežela, je poleg dejstva, da so morali načrti dejavnosti predhodno skozi postopek za odobritev te dežele, določal, da so morali upravljavci letališč – kot je bilo že navedeno v točki 77 zgoraj – za plačilo 60 % pomoči predložiti četrtletna poročila, zadnji obrok plačila v višini 20 % pa so lahko prejeli, šele ko so dokazali, da so upoštevali navodila Avtonomne dežele. Torej so bila preverjanja pred povračilom zneskov, ki so jih vnaprej plačali upravljavci letališč, zasnovana tako, da je bil Avtonomni deželi omogočen nadzor nad pobudami teh upravljavcev, saj je bilo financiranje, določeno s sporno shemo pomoči, mogoče le za tiste, pripravljene v skladu z njenimi smernicami in utemeljene s predložitvijo ustreznih pogodbenih in računovodskih dokumentov.
- 89 Vpliv, ki ga je imela Avtonomna dežela na vsebino in obseg pobud upravljavcev letališč, so potrdili tudi sami upravljavci. Kot je namreč razvidno iz točke 237 obrazložitve izpodbijanega sklepa, je družba GEASAR navedla, da se je z letalskimi prevozniki, potem ko je od njih prejela prijave interesa za razpis, ki ga je objavila na svojem spletnem mestu, pogajala o predlogih za tržne dejavnosti, pri čemer je kot enega od instrumentov za načrtovanje upoštevala načrt Avtonomne dežele za trženje turizma. Družba SOGAER pa je trdila – kot je to razvidno iz točke 313 obrazložitve izpodbijanega sklepa – da je navedena dežela v okviru sporne sheme pomoči zagotavljala nadomestilo, ki je bilo zgolj usmerjeno prek upravljavca letališča, in sicer „v okviru načrta, ki ga [je] določil[la], financira[la] in spremlja[la] [Avtonomna dežela]“.
- 90 Natančneje, glede sklenitve pogodb z letalskimi prevozniki v zakonu št. 10/2010 sicer res niso bili navedeni posebni ukrepi, ki so jih morali predlagati upravljavci letališč v načrtih dejavnosti, niti ni bilo v njem opredeljeno, na katere letalske prevoznike se je treba obrniti. Vendar sklicevanje iz člena 3(3) zakona št. 10/2010 na pogodbe, ki so jih morali predložiti upravljavci letališč, in sklicevanje v deželnem sklepu št. 29/36 na primere, ko načrte dejavnosti izvajajo letalski prevozniki, potrjujeta, da je Avtonomna dežela te upravljavce spodbujala k temu, da se obrnejo na letalske prevoznike, saj so to edini subjekti, ki so lahko skupaj s temi prevozniki sprejeli zaveze glede uvedbe ali ohranitve zračnih rut, njihove pogostosti in ciljev glede potnikov, navedena dežela pa je odločala, katere zračne rute se bodo obravnavale kot upravičene do sredstev. Poleg tega je Avtonomna dežela glede tržnih dejavnosti razlikovala med tistimi, ki naj bi jih ponujali letalski prevozniki – kar potrjuje, da so se morali upravljavci letališč obrniti na take prevoznike – ter tistimi, ki naj bi jih ponujali ponudniki, ki niso letalski prevozniki, na katere se obravnavana zadeva ne nanaša in katerih obstoj vsekakor ne more vplivati na odgovor na vprašanje, ali so sredstva, ki jih je prejela tožeča stranka, izvirala iz proračuna navedene dežele in ali ji jih je mogoče pripisati.
- 91 Tako je iz različnih sestavnih delov mehanizma, ki ga je vzpostavila Avtonomna dežela – ki jih je Komisija opredelila kot „predhodni“ in „naknadni“ nadzor – razvidno, da je ta dežela strogo predhodno nadzirala načrte dejavnosti, ki so jih predložili upravljavci letališč, zlasti zadevne zračne rute in načrtovane tržne storitve, nato pa je naknadno nadzirala še zneske, ki so jih upravljavci letališč porabili za plačilo navedenih storitev, ki so jih ponujali letalski prevozniki v okviru promocije otoka Sardinija kot turistične destinacije. S tem si je Avtonomna dežela zagotovila zadosten nadzor nad pogodbenimi ravnanji upravljavcev letališč, ki so se odločili zaprositi za sredstva v okviru sporne sheme pomoči, zato je mogoče šteti, da je treba navedena ravnanja pripisati tej deželi.
- 92 Poleg tega je treba ugotoviti, da dokumenti iz spisa pred Splošnim sodiščem, zlasti tisti, s katerimi je želela Komisija prikazati delovanje mehanizma, ki ga je vzpostavila Avtonomna dežela, potrjujejo že navedene preudarke tako glede pripisljivosti pogodb med upravljavci letališč in letalskimi prevozniki Avtonomni deželi kot tudi glede deželnega državnega izvora sredstev, uporabljenih za plačilo tem prevoznikom. Najprej, glede sporne pogodbe med družbo SOGAER in tožečo stranko je v njeni preambuli izrecno pojasnjeno, da se je „[Avtonomna] dežela odločila povečati naložbe v trženje v panogah prevoza in turizma“; da je za to „družbi SOGAER letno namenila znesek, ki ga mora to podjetje porabiti za uresničitev tega cilja“; da je „ob upoštevanju želje [Avtonomne] dežele družba SOGAER objavila razpis na svojem spletnem mestu zaradi vlaganja v tržne dejavnosti, zasnovane za promocijo turističnih zanimivosti na jugu Sardinije“; da „je družba SOGAER v skladu s smernicami, ki

jih je objavila [Avtonomna] dežela, pripravila program dejavnosti, v katerem so bili opisani strategija in ukrepi, ki jih je treba izvesti za uresničitev cilja razvoja prometa“, ter da „je ta načrt dejavnosti v skladu s členom 3(3) zakona št. [10/2010] odobril deželni svet“. Poleg tega je ta pogodba vsebovala tudi klavzulo, v kateri je bilo izrecno navedeno, da se zanjo uporabljajo določbe zakona št. 10/2010.

- 93 Dalje, glede načrta dejavnosti, ki ga je vnaprej pripravila družba SOGAER za leta od 2011 do 2013 in ga je Avtonomna dežela odobrila v okviru deželnega sklepa št. 39/42, so v njem dejansko opredeljeni ukrepi trženja, ki jih mora izvesti tožeča stranka. Komisija je predložila tudi kopijo računa v zvezi s spornimi plačili, ki ga je izdala tožeča stranka 20. decembra 2012 in ki ga je družba SOGAER naknadno predložila Avtonomni deželi v okviru preverjanj pred povračilom zneskov, ki jih je vnaprej plačal ta upravljavec letališča.
- 94 Nazadnje, v sklepih Avtonomne dežele št. 322 in 300 z dne 13. junija 2013 oziroma 16. junija 2014 o določitvi dokončnega letnega zneska prispevkov, ki se dodelijo družbi SOGAER za leti 2012 in 2013 – pri čemer je treba ugotoviti, da je bil namen zneska, dodeljenega družbi SOGAER za leto 2012, zlasti povrniti sporno plačilo – je Avtonomna dežela izrecno navedla, da je bil „ukrep iz zakona [št. 10/2010] izveden prek upravljavcev letališč, ki so imeli vlogo posrednikov in operativnih pripravljavcev prenosa sredstev na letalske prevoznike na način, ki ga je določila sama dežela, kot je bil zasnovan z zgoraj navedenim zakonom [št. 10/2010] in izvedbenimi ukrepi“ („che l'intervento di cui alla LR. n. 10/2010 si realizza attraverso le società di gestione aeroportuale, che fungono da tramite operativi e da soggetti anticipatori del trasferimento di risorse a favore dei vettori, secondo il percorso dalla Regione stessa disegnato con la sopraccitata legge regionale n. 10/2010 e con e delibere di attuazione della stessa“), ter da „bi bilo treba letalske prevoznike obravnavati kot dejanske in edine prejemnike tokov finančnih sredstev na podlagi zakona [št. 10/2010]“ („che i vettori debbano considerarsi i reali ed unici destinatari dei flussi delle risorse di cui alla predetta legge regionale“).
- 95 Ob upoštevanju vseh teh elementov je tako iz mehanizma, ki ga je izoblikovala Avtonomna dežela prek sporne sheme pomoči, kot iz njegovega izvajanja v praksi razvidno, da so pogodbe, ki so jih upravljavci letališč sklenili z letalskimi prevozniki, in plačila, izvedena v korist zadnjenavedenih za izvršitev teh pogodb, vključevali deželna državna sredstva in jih je bilo mogoče pripisati Avtonomni deželi.
- 96 Ta ugotovitev ni omajana s trditvami tožeče stranke, navedenimi v točki 56 zgoraj, glede dejstva, da so se lahko upravljavci letališč, med njimi družba SOGAER, prosto odločali o tem, ali naj pri Avtonomni deželi zaprosijo za sredstva ali ne, in da so pri tej odločitvi upoštevali sebi lastne gospodarske preudarke.
- 97 V zvezi s tem je treba po eni strani ugotoviti, da je pobuda za predložitev načrtov dejavnosti Avtonomni deželi zaradi zaprosila za sredstva formalno sicer res pripadala upravljavcem letališč, ko pa je bila njihova odločitev za vključitev v sporno shemo pomoči sprejeta, se je njihovo polje proste presoje glede konkretnih ukrepov, ki jih je bilo treba sprejeti – kot v bistvu trdi Komisija – močno zožilo zaradi meril in smernic, ki jih je opredelila ta dežela. Iz vsebine sporne pogodbe, navedene v točki 92 zgoraj, je jasno razvidno, da je bilo sporno plačilo vključeno v okvir sporne sheme pomoči.
- 98 Po drugi strani, glede gospodarskih preudarkov, lastnih upravljavcem letališč, je treba opozoriti, da je ceno, ki so jo za svoje storitve zaračunali letalski prevozniki, zlasti za trženje, finančno nosila Avtonomna dežela, ne pa ti upravljavci. Torej je bil delež tveganja, ki so ga nosili ti upravljavci, obroben, saj se je nanašal le na 4-odstotni odtegljaj ter na provizije in obresti, ki jih je bilo treba plačati družbi SFIRS.
- 99 Poleg tega je treba opozoriti, da cilj, ki mu sledijo državna posredovanja, ne zadostuje za to, da ta ne bi bila opredeljena kot „pomoči“ v smislu člena 107 PDEU. Ta člen namreč ne razlikuje glede na vzroke ali cilje državnih posredovanj, ampak jih opredeljuje glede na njihove učinke (glej sodbi z dne

22. decembra 2008, *British Aggregates/Komisija*, C-487/06 P, EU:C:2008:757, točki 84 in 85 ter navedena sodna praksa; in z dne 26. novembra 2015, *Španija/Komisija*, T-461/13, EU:T:2015:891, točka 39).

- 100 Ker pa lahko Komisija – kot je bilo že navedeno – ob preučitvi ukrepa preuči, ali je mogoče šteti, da je bila prednost posredno dodeljena subjektom, ki niso neposredni upravičenci do prenosa državnih sredstev (glej v tem smislu sodbo z dne 13. junija 2002, *Nizozemska/Komisija*, C-382/99, EU:C:2002:363, točki 61 in 62), je treba šteti – če je mogoče kot v obravnavani zadevi dokazati, da je neposredni upravičenec prednost, ki izhaja iz državnih sredstev, prenesel na končnega prejemnika – da sploh ni pomembno, ali je neposredni upravičenec ta prenos izvedel po tržni logiki ali, nasprotno, je bil navedeni prenos izveden za uresničitev cilja v splošnem interesu.
- 101 To potrjuje sodna praksa, v skladu s katero lahko prednost, ki je neposredno dodeljena nekaterim fizičnim ali pravnim osebam, pomeni posredno prednost in s tem državno pomoč za druge pravne osebe, ki so podjetja (glej v tem smislu sodbe z dne 19. septembra 2000, *Nemčija/Komisija*, C-156/98, EU:C:2000:467, točke od 22 do 35; z dne 13. junija 2002, *Nizozemska/Komisija*, C-382/99, EU:C:2002:363, točke 38 in od 60 do 66; z dne 4. marca 2009, *Associazione italiana del risparmio gestito in Fineco Asset Management/Komisija*, T-445/05, EU:T:2009:50, točka 127, in z dne 15. junija 2010, *Mediaset/Komisija*, T-177/07, EU:T:2010:233). V zadevah, v katerih so bile izrečene te sodbe, se je namreč prenos prednosti s fizičnih ali pravnih oseb, ki so bile neposredni upravičenci do državnih sredstev, umeščal v poslovni odnos, kar potrjuje, da obstoj poslovnega razloga za prenos ne vpliva na to, kako je treba z vidika člena 107(1) PDEU presojati tok, ki ga sredstva državnega izvora opravijo do končnega prejemnika.
- 102 Glede utemeljitve tožeče stranke v zvezi z opredelitvijo družbe SOGAER kot „javnega podjetja“ v smislu Direktive 2006/111 je treba ugotoviti, da je ta brezpredmetna in vsekakor ni utemeljena. Komisija se namreč pri pripisu spornega plačila italijanski državi ni oprla na tako opredelitev družbe SOGAER. Nasprotno, oprla se je na mehanizem, ki ga je vzpostavila Avtonomna dežela, in na podlagi tega ugotovila, da plačila, ki so jih prejeli letalski prevozniki, izhajajo iz sredstev te dežele, ki ji jih je treba pripisati, zato jih je treba pripisati tudi italijanski državi. V tem okviru so imeli zadevni upravljavci letališč, med njimi družba SOGAER, zgolj vlogo posrednika, zato – kot navaja Komisija – njihova morebitna opredelitev za javna podjetja ni upoštevna.
- 103 V teh okoliščinah prav tako ni upoštevno, da je Splošno sodišče v sodbah z dne 13. decembra 2018, *Ryanair in Airport Marketing Services/Komisija* (T-53/16, EU:T:2018:943), ter z dne 13. decembra 2018, *Ryanair in Airport Marketing Services/Komisija* (T-165/15, EU:T:2018:953), ki ju je navedla tožeča stranka, odločilo, da je Komisija upravičeno menila, da sta obe zadevni gospodarski zbornici, pod nadzorom katerih sta bili letališči Pau-Béarn oziroma Nîmes-Uzès-Le Vigan, javna organa, katerih odločitve je mogoče pripisati francoski državi. Tudi če bi se namreč štelo, da je CCIA v Cagliariju javni organ in da je položaj letališča Cagliari-Elmas primerljiv s položajem obeh letališč iz navedenih zadev, tako da bi bilo treba ravnanja tega letališča pripisati CCIA v Cagliariju in torej italijanski državi, je treba še vedno ugotoviti, da je mogoče v obravnavani zadevi ravnanje, ki se natančneje izpodbija – torej sklenitev sporne pogodbe in sporno plačilo – ob upoštevanju zgornjih preudarkov pripisati Avtonomni deželi, medtem ko je imelo letališče Cagliari-Elmas le vlogo posrednika.
- 104 Vsekakor je treba ugotoviti, da v obravnavani zadevi – drugače kakor v okoliščinah iz zadev, v katerih sta bili izrečeni sodbi z dne 13. decembra 2018, *Ryanair in Airport Marketing Services/Komisija* (T-53/16, EU:T:2018:943), in z dne 13. decembra 2018, *Ryanair in Airport Marketing Services/Komisija* (T-165/15, EU:T:2018:953) – po eni strani ni dokazano, da je bila CCIA v Cagliariju javni organ, saj je tožeča stranka zgolj ugotovila – kot je to navedeno v točki 55 obrazložitve izpodbijanega sklepa – da je ta gospodarska zbornica na podlagi italijanskega prava „avtonomni javni subjekt“. Po drugi strani letališče Cagliari-Elmas upravlja družba SOGAER, ne pa CCIA v Cagliariju,

pri čemer tožeča stranka ni poskusila dokazati, da je ravnanja tega upravljavca letališča, ki je sicer v večinski lasti CCIA v Cagliariju, z vidika pogojev, izoblikovanih v sodbi z dne 16. maja 2002, Francija/Komisija (C-482/99, EU:C:2002:294), mogoče pripisati tej gospodarski zbornici.

- 105 Nazadnje, glede trditve tožeče stranke, da je želela Komisija v okviru tega spora s trditvijo, da je bil edini cilj pogodb, sklenjenih med upravljavci letališč in letalskimi prevozniki, razdelitev sredstev, ki jih je dala na voljo Avtonomna dežela, dopolniti obrazložitev izpodbijanega sklepa, zadostuje ugotovitev, da Komisija s to trditvijo očitno napotuje na vlogo posrednikov, ki so jo imeli ti upravljavci ter je opisana zlasti v točkah od 357 do 360 obrazložitve izpodbijanega sklepa in na katero je opozorjeno v točkah 388 in 402 te obrazložitve. Zato je treba trditev tožeče stranke zavrnila.
- 106 Ob upoštevanju vseh navedenih preudarkov Komisija ni napačno uporabila prava, ker je v točkah od 357 do 360 obrazložitve izpodbijanega sklepa ugotovila, da je mogoče upravljavce letališč obravnavati kot posrednike med Avtonomno deželo in letalskimi prevozniki, ter je ugotovila, da so se plačila, med njimi tudi sporno plačilo, ki so jih upravljavci letališč izvedli v korist navedenih letalskih prevoznikov, ujemala s sredstvi Avtonomne dežele, ki ji jih je bilo mogoče pripisati. Ker torej Komisija ni storila napake na „ravni“, upoštevni za presojo obstoja državne pomoči, je treba prvi del prvega tožbenega razloga zavrnila.

Drugi del prvega tožbenega razloga: uporaba načela zasebnega udeleženca na ravni družbe SOGAER

- 107 Tožeča stranka trdi, da so upravljavci letališč „raven“, upoštevna za analizo, zato naj bi bilo edino pomembno vprašanje to, ali je družba SOGAER, ki je delovala samostojno, pri izvedbi spornega plačila delovala po načelu zasebnega udeleženca.
- 108 Tako naj bi bili preudarki Komisije v zvezi z nameni Avtonomne dežele, torej v zvezi s tem, da je ta želela uresničiti cilje javne politike, ne pa cilje glede donosnosti, neupoštevni. Prav tako naj ne bi bilo mogoče upoštevati neobstoja načrta upravljanja, predhodne analize donosnosti ali kakršnega koli drugega internega dokumenta, na podlagi katerega bi bilo mogoče dokazati morebitne cilje glede donosnosti, ki jih je želela uresničiti ta dežela.
- 109 Po mnenju tožeče stranke bi morala Komisija za preučitev, ali je družba SOGAER pri sklenitvi sporne pogodbe delovala po načelu zasebnega udeleženca, v skladu s svojo prakso odločanja in pristopom, ki ga je Splošno sodišče sprejelo v sodbi z dne 17. decembra 2008, Ryanair/Komisija (T-196/04, EU:T:2008:585), izravnati stroške in prihodke, povezane z navedeno pogodbo. Če bi bila bilanca take izravnave negativna, bi to pomenilo obstoj državne pomoči.
- 110 Nobenega razloga naj ne bi bilo za to, da Komisija v obravnavani zadevi ni izvedla izravnave stroškov in prihodkov, povezanih s sporno pogodbo. V zvezi s tem ji tožeča stranka očita, da ni utemeljila svoje ugotovitve iz točk 386 in 387 obrazložitve izpodbijanega sklepa, to je, da ne bi mogla oceniti finančnih odnosov med upravljavci letališč in letalskimi prevozniki, tudi če bi bili za izbor letalskih prevoznikov pripravljeni postopki za oddajo javnega naročila. Hkrati Komisiji še očita, da ni na svojo pobudo od upravljavcev letališč zahtevala, naj ji predložijo predhodne analize donosnosti pogodb, sklenjenih z letalskimi prevozniki.
- 111 Natančneje, glede prihodkov, ki bi jih bilo treba upoštevati pri izravnavi stroškov in prejemkov, povezanih s sporno pogodbo, naj bi šlo za prihodke, ki za letališče Cagliari-Elmas izhajajo iz zračnih rut, ki jih upravlja tožeča stranka z odhodom s tega letališča, torej – kot naj bi bilo razvidno iz preprostega internetnega iskanja – rut na relacijah med letališčema Cagliari-Elmas in Köln-Bonn ter letališčema Cagliari-Elmas in Stuttgart. Poleg tega naj bi tudi sama Komisija v točki 376 obrazložitve izpodbijanega sklepa ugotovila povezavo med pogodbami o trženju, ki so jih upravljavci letališč sklenili z letalskimi prevozniki, in zračnimi rutami, ki so jih zadnjenavedeni upravljali z odhodom z zadevnih letališč.

- 112 Glede stroškov, ki bi jih bilo treba pri tej izravnavi upoštevati, tožeča stranka meni, da sporno plačilo ni upoštevno. Dejansko naj bi bilo treba kot upoštevne stroške upoštevati stroške financiranja družbe SOGAER za pridobitev sredstev, ki so omogočila izvedbo navedenega plačila (v nadaljevanju: stroški financiranja). Kot je bilo že navedeno v okviru prvega dela prvega tožbenega razloga v točki 56 zgoraj, so morali upravljavci letališč za dostop do sredstev v korist Avtonomne dežele izvesti „plačilo“ v obliki 4-odstotnega odtegljaja ter ji, če je bilo to primerno, plačati še provizije in obresti. Znesek teh stroškov financiranja pa naj bi bil precej nižji od zneska 30.000 EUR, kolikor je znašalo sporno plačilo.
- 113 Nasprotno, glede na to, da je sporno plačilo financirala Avtonomna dežela in da ta z družbo SOGAER ni povezana v eno samo enoto, naj tega plačila ne bi bilo primerno upoštevati. V zvezi s tem naj se ne bi bilo mogoče veljavno sklicevati na sodbo z dne 17. decembra 2008, Ryanair/Komisija (T-196/04, EU:T:2008:585), saj naj bi bila v nasprotju z obravnavano zadevo, v kateri Avtonomna dežela ni bila lastnica družbe SOGAER, regija Valonija lastnica vseh deležev upravljavca letališča Charleroi (Belgija).
- 114 Komisija primarno meni, da je drugi del prvega tožbenega razloga brezpredmeten v delu, v katerem se izpodbijajo zgolj ugotovitve iz točk od 385 do 387 obrazložitve izpodbijanega sklepa v zvezi s konkretno uporabo načela zasebnega udeleženca, ne da bi se izpodbijala ugotovitev iz točk od 380 do 383 obrazložitve navedenega sklepa, ki se nanaša na „neupoštevnost“ navedenega načela, ker naj bi Avtonomna dežela uresničevala cilje splošne gospodarske politike, ne pa cilje glede donosnosti zadevnih letališč. Komisija podredno meni, da drugi del ni utemeljen.
- 115 Natančneje, v zvezi s trditvijo, da bi bilo treba pri izravnavi, na katero napotuje tožeča stranka, kot upoštevne stroške upoštevati stroške financiranja, ta naj ne bi bila dopustna.
- *Dopustnost trditve v zvezi s stroški financiranja*
- 116 Komisija meni, da tožeča stranka s trditvijo v zvezi s stroški financiranja v fazi replike trdi, da je upoštevna pomoč sestavljena iz teh stroškov, ne pa iz spornega plačila. S tem naj bi tožeča stranka navedla nov in zato nedopusten tožbeni razlog.
- 117 Tožeča stranka je v odgovor na vprašanje Splošnega sodišča v zvezi s tem pojasnila, da je ta trditev nadaljevanje njene glavne utemeljitve, v skladu s katero bi morala Komisija preučiti obstoj državne pomoči na ravni družbe SOGAER, ne pa na ravni Avtonomne dežele. Podredno dodaja, da je bilanca izravnave stroškov in prihodkov, povezanih s sporno pogodbo, pozitivna ne glede na to, ali se upošteva znesek spornega plačila v višini 30.000 EUR ali znesek stroškov financiranja, ki je precej nižji od 30.000 EUR, zato naj bi bil v obeh primerih obstoj državne pomoči izključen.
- 118 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je tožeča stranka sicer res že v tožbi trdila, da je treba preveriti, ali je družba SOGAER delovala kot zasebni udeleženec, ter da je treba opraviti izravnavo stroškov in prihodkov, povezanih s sporno pogodbo, kar je treba razumeti kot napotilo na analizo dodatne donosnosti sporne pogodbe, ni pa v tej fazi navedene tožbe napotila na sporno plačilo in nikakor na stroške financiranja. Stroške financiranja je prvič omenila v fazi replike, s čimer je izvedla spremembo v zvezi z upoštevni stroški, ki naj se upoštevajo v okviru analize dodatne donosnosti.
- 119 Poleg tega je tožeča stranka podobno spremembo vnesla tudi v svojo utemeljitev v okviru tretjega tožbenega razloga v zvezi z obstojem pomoči *de minimis*. Medtem ko je v tožbi trdila, da je bil znesek spornega plačila precej nižji od upoštevne praga, ki znaša 200.000 EUR, se je v repliki nato preusmerila na znesek stroškov financiranja, ki je precej nižji od 30.000 EUR.
- 120 Vendar je tožeča stranka s tem spremenila temeljni vidik svoje utemeljitve, saj pod krinko trditve, s katero pojasnjuje analizo dodatne donosnosti iz tožbe, izpodbija sam predmet pomoči, opredeljene v izpodbijanem sklepu, in konec koncev znesek, ki naj bi se, če je to primerno, povrnil v skladu z obveznostjo vračila, določeno v členu 2 izpodbijanega sklepa.

121 Ob upoštevanju navedenega trditev v zvezi s stroški delovanja ne pomeni razširitve drugega dela prvega tožbenega razloga, kot je bil predstavljen v tožbi, v smislu sodne prakse, navedene v točki 61 zgoraj. Zato je treba navedeno trditev zavreči kot nedopustno.

– *Utemeljenost drugega dela prvega tožbenega razloga*

122 Tožeča stranka trdi, da bi morala Komisija preučiti, ali je družba SOGAER s sklenitvijo sporne pogodbe in izvedbo spornega plačila delovala po načelu zasebnega udeleženca.

123 V zvezi s tem je treba uvodoma opozoriti, da tožeča stranka iz razlogov, navedenih v okviru obravnave prvega dela prvega tožbenega razloga, napačno trdi, da je družba SOGAER upoštevana raven za presojo obstoja državne pomoči.

124 Drugi del prvega tožbenega razloga je treba v delu, v katerem temelji na napačni premisi, zavrniti kot neutemeljen. Ker so namreč upravljavci letališč imeli le vlogo posrednikov, se na njihovi ravni načelo zasebnega udeleženca ni uporabljalo, kot je v bistvu ugotovila Komisija v točki 387 obrazložitve izpodbijanega sklepa. Tako je Komisija – v nasprotju s trditvijo tožeče stranke – ustrezno obrazložila svojo ugotovitev, da ni mogla oceniti finančnih odnosov med upravljavci letališč in letalskimi prevozniki, pri čemer je v navedeni točki pojasnila, da ti upravljavci niso ravnali kot udeleženci v tržnem gospodarstvu, saj naj bi zgolj izvajali shemo spornih pomoči, ki jo je oblikovala Avtonomna dežela.

125 Zaradi popolnosti je treba še dodati, da zadevni upravljavci letališč, torej upravljavci letališč Cagliari-Elmas in Olbia, niso bili v lasti Avtonomne dežele, česar tožeča stranka poleg tega ne izpodbija. Torej ta dežela ni mogla pričakovati, da ji bodo sredstva, ki jih je dala na razpolago navedenim upravljavcem, kot delničarki prinesla bolj ali manj dolgoročno donosnost, zato tudi iz tega razloga ni bilo mogoče uporabiti načela zasebnega udeleženca.

126 Iz navedenega izhaja, da Komisiji, ker transakcij med letalskimi prevozniki in upravljavci letališč ni bilo treba preučiti z vidika načela zasebnega udeleženca, ni bilo treba preučiti konkretne uporabe tega načela v primeru tožeče stranke.

127 Prvič, Komisiji tako ni bilo treba opraviti analize dodatne donosnosti sporne pogodbe. Zato domnevnega prikaza donosnosti spornega plačila, ki ga je tožeča stranka predložila v odgovor na vprašanje, ki ga je postavilo Splošno sodišče, ni mogoče upoštevati. Vsekakor je treba ugotoviti, da tega prikaza ni mogoče šteti za veljavno analizo dodatne donosnosti. Predvsem zadostuje ugotovitev, da tožeča stranka kot upoštevene prihodke navaja vse letališke pristojbine, ki jih je plačala družbi SOGAER za obdobje med letoma 2011 in 2015. S tem zajema letališke pristojbine za skoraj dve leti pred začetkom zadevne promocijske kampanje, na katero se nanaša sporna pogodba, in ne ocenjuje zneska navedenih pristojbin, ki naj bi bil posledica povečanega obiska letališča Cagliari-Elmas zaradi navedene kampanje. Poleg tega tožeča stranka kot upoštevene stroške navaja zgolj sporno plačilo, ne upošteva pa drugih stroškov družbe SOGAER, povezanih zlasti s takim povečanjem obiska navedenega letališča.

128 Dalje, ob tem zadostuje še ugotovitev, da tožeča stranka napačno razlaga točko 376 obrazložitve izpodbijanega sklepa, ki se ne nanaša na podrobna pravila analize dodatne donosnosti. Ta točka obrazložitve se nanaša na ločeno vprašanje, ali stroški storitev trženja, določenih s pogodbami, sklenjenimi med upravljavci letališč in letalskimi prevozniki, pomenijo stroške, ki bi običajno bremenili te prevoznike.

129 Drugič, Komisiji v nasprotju s trditvijo tožeče stranke ni bilo treba po uradni dolžnosti od upravljavcev letališč zahtevati, naj predložijo morebitne predhodne analize donosnosti plačil letalskim prevoznikom, saj te analize prav tako spadajo na področje konkretne uporabe načela zasebnega udeleženca na ravni

družbe SOGAER. Kot poleg tega upravičeno navaja Komisija, so nekatere zadevne stranke, med njimi družba SOGAER, predložile stališča, ki so se nanašala zlasti na morebitno uporabo načela zasebnega udeleženca, skupaj z dokumenti, za katere so te stranke menile, da so upoštevni, medtem ko tožeča stranka ni sodelovala v upravnem postopku.

- 130 V teh okoliščinah Komisiji ni mogoče očitati, da ni upoštevala morebitnih dejanskih ali pravnih elementov, ki bi ji lahko bili predloženi v upravnem postopku, vendar ji niso bili, saj Komisija ni dolžna po uradni dolžnosti in na podlagi ocene ugotavljati, kateri elementi bi ji lahko bili predloženi (glej v tem smislu sodbo z dne 12. septembra 2019, Achemos Grupé in Achema/Komisija, T-417/16, neobjavljena, v pritožbenem postopku, EU:T:2019:597, točka 60).
- 131 Tretjič, upoštevati ni mogoče niti trditve, ki jo je tožeča stranka navedla na obravnavi, in sicer, da okoliščina, da je v promocijsko kampanjo, na katero se je nanašala sporna pogodba, vložila 10.000 EUR poleg zneska 30.000 EUR, ki ji ga je plačala družba SOGAER, kot je bilo to navedeno v točki 24 zgoraj, kaže na to, da je družba SOGAER delovala kot zasebni udeleženec.
- 132 Če bi se želela tožeča stranka poleg tega sklicevati na sodno prakso, v skladu s katero naj bi hkratno sodelovanje javnih subjektov in zasebnih udeležencev pri dani transakciji, ki poteka pod primerljivimi pogoji, omogočilo ugotovitev, da ta transakcija poteka pod pogoji, zaradi katerih bi se lahko uporabljalo načelo zasebnega udeleženca (glej v tem smislu sodbo z dne 12. decembra 2000, Alitalia/Komisija, T-296/97, EU:T:2000:289, točka 81 in navedena sodna praksa), je treba to utemeljitev zavrniti. V obravnavani zadevi namreč ni mogoče šteti, da je družba SOGAER v isti transakciji kot tožeča stranka sodelovala pod primerljivimi pogoji, saj ta družba ni letalski prevoznik. Tako družba SOGAER ni mogla pričakovati podobnega dobička, kot ga je od finančnega vložka v to kampanjo pričakovala tožeča stranka, torej zlasti dobička zaradi povečane prodaje vozovnic ali storitev med letom z njenimi letali na zadevnih zračnih rutah.
- 133 Nazadnje, glede trditve tožeče stranke, da bi bilo treba načelo zasebnega udeleženca uporabiti na ravni upravljavcev letališč, saj naj bi bilo tudi v samem izpodbijanem sklepu, še zlasti v točkah 382 in 385 njegove obrazložitve navedeno, da se to načelo ne uporablja na ravni Avtonomne dežele, je treba ugotoviti, da tožeča stranka napačno razlaga te točke obrazložitve. Iz njih namreč zgolj izhaja, da se načelo zasebnega udeleženca v okviru presoje obstoja državne pomoči na ravni te dežele ne uporablja, saj je ta želela uresničiti cilje javne politike, bolj kot da bi si prizadevala za donosnost, ki bi jo lahko zasebni udeleženec pričakoval od transakcij z letalskimi prevozniki.
- 134 Glede na navedeno je treba drugi del prvega tožbenega razloga zavreči kot delno nedopusten in zavrniti kot delno neutemeljen ter zato prvi pritožbeni razlog zavrniti v celoti.

Drugi tožbeni razlog: kršitev člena 107(1) PDEU, ker naj Komisija ne bi dokazala, da pomoč, ki naj bi jo prejela tožeča stranka, izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco in vplivala na trgovino med državami članicami

- 135 Tožeča stranka v podporo drugemu tožbenemu razlogu, ki se nanaša na to, da naj Komisija ne bi dokazala, da je pomoč, ki naj bi jo prejela tožeča stranka, izkrivljala ali bi lahko izkrivljala konkurenco in vplivala na trgovino med državami članicami, v okviru prvega dela tega tožbenega razloga trdi, da bi morala Komisija dokazati, kako je sporno plačilo, ne pa sporna shema pomoči izkrivljala ali bi lahko izkrivljala konkurenco in vplivala na trgovino med državami članicami. Tožeča stranka v okviru drugega dela tega tožbenega razloga, ki ga navaja podredno, trdi, da izpodbijani sklep, tudi če se dopusti, da bi Komisija lahko preučila zgolj navedeno shemo, ni dovolj obrazložen z vidika trditve, da bi ta shema lahko izkrivljala konkurenco in vplivala na trgovino.

136 Komisija predlaga, naj se drugi tožbeni razlog zavrže kot delno nedopusten in zavrne kot delno neutemeljen. Natančneje, prvi del tega tožbenega razloga naj ne bi bil dopusten v delu, v katerem naj bi tožeča stranka trdila, da je bilo sporno plačilo individualna pomoč, dodeljena *ad hoc*, ne pa na podlagi sheme pomoči.

Prvi del drugega tožbenega razloga: preučitev spornega plačila namesto sporne sheme pomoči

137 Tožeča stranka trdi, da glede na to, da je med 16 zadevnimi letalskimi prevozniki prejela najnižje plačilo, to je 30.000 EUR, ni mogoče dopustiti, da je Komisija enako obravnavala vse te prevoznike skupaj in spornega plačila ni preučila ločeno. Poleg tega še meni, da se Komisija ne bi smela zadovoljiti zgolj s preučitvijo vpliva sporne sheme pomoči na konkurenco in trgovino med državami članicami, saj naj se obravnavani spor ne bi nanašal na shemo pomoči.

138 Komisija trdi, pri čemer se opira zlasti na sodno prakso, ki izhaja iz sodbe z dne 9. junija 2011, Comitato „Venezia vuole vivere“ in drugi/Komisija (C-71/09 P, C-73/09 P in C-76/09 P, EU:C:2011:368, točka 63), da se lahko v primeru sheme pomoči, kakršna je ta v obravnavani zadevi, omeji na preučitev značilnosti zadevne sheme, da v obrazložitvi sklepa presodi, ali zaradi višjih zneskov ali večjih deležev pomoči, značilnosti naložb, ki so upravičene do podpore, ali drugih podrobnih pravil, ki so predvidena s to shemo, ta daje občutno prednost prejemnikom glede na njihove konkurente in daje ugodnosti predvsem podjetjem, ki sodelujejo v trgovini med državami članicami. Tako naj Komisija v sklepu, ki se nanaša na tako shemo, ne bi bila dolžna opraviti analize pomoči, ki je bila na podlagi te sheme dodeljena v vsakem posameznem primeru.

139 Poleg tega Komisija meni, da tožeča stranka, če bi se njena trditev nanašala na to, da sporno plačilo pomeni individualno *ad hoc* pomoč, ne pa pomoč, dodeljeno na podlagi sheme pomoči, s tem izpodbija opredelitev spornih ukrepov za „shemo pomoči“, pri čemer ni predložila nikakršnega pojasnila in še manj dokazov v podporo svojemu stališču, zato naj taka trditev ne bi bila dopustna. Podredno naj ta trditev ne bi bila utemeljena, saj naj upravljavci letališč ne bi razpolagali z nikakršnim poljem proste presoje in naj bi zgolj posredovali individualno pomoč na podlagi sporne sheme pomoči.

140 V zvezi s tem je treba uvodoma pripomniti, da je tožeča stranka v okviru prvega tožbenega razloga trdila, da bi morala Komisija o obstoju državne pomoči presoditi na ravni družbe SOGAER, ne pa na ravni Avtonomne dežele. Vendar je bila ta utemeljitev zavrtnjena kot neutemeljena.

141 Torej utemeljitev tožeče stranke, navedena v okviru prvega dela drugega tožbenega razloga – če temelji na utemeljitvi, izoblikovani v okviru prvega dela prvega tožbenega razloga, v tem smislu, da bi bilo treba ločeno preučiti sporno plačilo, saj naj bi bila družba SOGAER upoštevna raven za presojo obstoja državne pomoči – temelji na napačni premisi, zato jo je treba zavrtniti kot neutemeljeno. Te ugotovitve ni mogoče omajati z napotilom tožeče stranke na točko 48 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v kateri je zgolj ugotovljeno, da so upravljavci letališč za izvajanje dejavnosti 2 morali skleniti sporazume o trženju.

142 Če pa tožeča stranka želi – kot trdi Komisija – izpodbijati opredelitev spornih ukrepov za shemo pomoči, je treba preučiti tudi to, ali je ta vidik utemeljitve tožeče stranke dopusten in, če je to primerno, utemeljen.

143 Tožeča stranka je na vprašanje Splošnega sodišča o dopustnosti tovrstne utemeljitve navedla, da je po njenem mnenju svoje stališče v zvezi s tem pojasnila, ker je v okviru prvega tožbenega razloga trdila, da bi morala Komisija pri presoji obstoja državne pomoči namesto sporne sheme pomoči, ki naj ne bi bila upoštevna, preučiti sporno pogodbo. To stališče naj bi se skladalo tudi s točko 48 obrazložitve izpodbijanega sklepa, ki se izrecno nanaša na pogodbe o trženju, sklenjene med upravljavci letališč in

letalskimi prevozniki. Tožeča stranka tako meni, da želi Komisija z ugovorom nedopustnosti obrniti dokazno breme, saj naj bi morala glede na to, da je bila družba SOGAER javno podjetje, preveriti, ali je ta upravljavec letališča ravnal kot zasebni udeleženec v tržnem gospodarstvu.

- 144 Poleg tega tožeča stranka s sklicevanjem na točko 87 sodbe z dne 14. februarja 2019, Belgija in Magnetrol International/Komisija (T-131/16 in T-263/16, EU:T:2019:91; v pritožbenem postopku), dodaja, da je opredelitev za shemo pomoči odvisna zlasti od pogoja, da upoštevni organi ne razpolagajo s poljem proste presoje glede določitve bistvenih elementov zadevne pomoči in primernosti njene dodelitve, kar naj v obravnavani zadevi ne bi držalo, saj naj ne bi bil v izpodbijanem sklepu nikjer ugotovljen neobstoj polja proste presoje glede upravljavcev letališč pri izvajanju sporne sheme pomoči.
- 145 V zvezi s tem je treba opozoriti, da mora na podlagi člena 21, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije, ki se v skladu s členom 53, prvi odstavek, tega statuta uporablja za postopek pred Splošnim sodiščem, in člena 76(d) Poslovnika vsaka tožba vsebovati predmet spora, navajane razloge in trditve ter povzetek navedenih razlogov. Ta predstavitev mora biti dovolj jasna in natančna, da toženi stranki omogoči pripravo obrambe, Splošnemu sodišču pa izvajanje sodnega nadzora. Da bi bila tožba dopustna, morajo biti v skladu z ustaljeno sodno prakso za zagotovitev pravne varnosti in učinkovitega izvajanja sodne oblasti bistveni dejanski in pravni elementi, na katerih temelji, vsaj na kratko, vendar pregledno in razumljivo povzeti v sami tožbi (glej v tem smislu sodbi z dne 19. aprila 2012, Evropaiki Dynamiki/Komisija, T-49/09, neobjavljena, EU:T:2012:186, točka 90, in z dne 16. oktobra 2013, TF1/Komisija, T-275/11, neobjavljena, EU:T:2013:535, točka 95).
- 146 V obravnavani zadevi je iz trditve, navedenih v točki 137 zgoraj, razvidno, da je tožeča stranka večinoma zgolj trdila, da ni mogoče dopustiti, da Komisija enako obravnava skupaj vse letalske prevoznike, in da se obravnavani spor nanaša zgolj na shemo pomoči. Tožeča stranka je na sporno shemo pomoči napotila tudi v okviru tretjega tožbenega razloga, vendar izključno v smislu trditve, da „se spor ne nanaša na shemo podpore letalskim prevoznikom, ampak na konkretno obveznost vračila“, naloženega z izpodbijanem sklepom. Ugotoviti je treba, da tožeča stranka ne pojasnjuje, kako naj bi Komisija v točki 349 obrazložitve izpodbijanega sklepa napačno menila, da sporni ukrepi pomenijo shemo pomoči v smislu člena 1(d) Uredbe 2015/1589, saj ne navaja niti te točke obrazložitve niti te določbe.
- 147 Drži sicer, da ni izključeno, da bi bilo mogoče nekatere trditve, navedene v podporo prvemu delu prvega tožbenega razloga, upoštevati v okviru utemeljitve, s katero se izpodbija opredelitev spornih ukrepov za shemo pomoči. Vendar zgolj zato še ni mogoče dopustiti, da je tožeča stranka to opredelitev izpodbijala. Taka opredelitev za shemo pomoči se namreč po naravi razlikuje od presoje obstoja državne pomoči. Tako je treba v okviru zadnjenevedene presoje preučiti, ali so v posameznem primeru izpolnjeni vsi štirje kumulativni pogoji iz člena 107(1) PDEU. Nasprotno, opredelitev za shemo pomoči Komisiji omogoča, da v okviru enega samega upravnega postopka to preučitev opravi skupaj za več individualnih pomoči, da se tako zagotovi učinkovitost postopka (glej v tem smislu sodbo z dne 5. oktobra 1994, Italija/Komisija, C-47/91, EU:C:1994:358, točka 21).
- 148 Ker pa tožeča stranka svoje utemeljitve, s katero izpodbija opredelitev spornih ukrepov za shemo pomoči, ni podkrepila, je Komisiji in Splošnemu sodišču omogočeno zgolj to, da domnevata, na kakšne dejanske in pravne utemeljitve in pomisleke bi se lahko opirali njeni ugovori. Prav preprečevanju takega položaja, ki je vir pravne negotovosti in ni združljiv z učinkovitim izvajanjem sodne oblasti, pa je namenjen člen 76 Poslovnika (glej v tem smislu sklep z dne 19. maja 2008, TF1/Komisija, T-144/04, EU:T:2008:155, točka 57).
- 149 Iz tega izhaja, da – v nasprotju s trditvijo tožeče stranke – zahteva, da mora svojo trditev utemeljiti, še ne pomeni obrnjenega dokaznega bremena. Ker je Komisija v izpodbijanem sklepu menila, da zakon št. 10/2010 in njegovi izvedbeni akti pomenijo shemo pomoči, bi morala tožeča stranka, če je želela to trditev izpodbijati, v zvezi s tem podati utemeljitev.

- 150 Zgornje analize ni mogoče izpodbijati s trditvijo tožeče stranke v zvezi s točko 87 sodbe z dne 14. februarja 2019, Belgija in Magnetrol International/Komisija (T-131/16 in T-263/16, EU:T:2019:91; v pritožbenem postopku), saj tožeča stranka v odgovoru na vprašanje Splošnega sodišča ne more odpraviti dejstva, da tožbenega razloga, s katerim je izpodbijala opredelitev spornih ukrepov za shemo pomoči, ni dovolj jasno in natančno predstavila v samem besedilu tožbe, sicer bi bil členu 76(d) odvzet ves pomen (glej v tem smislu in po analogiji sklep z dne 19. maja 2008, TF1/Komisija, T-144/04, EU:T:2008:155, točka 30).
- 151 Ta trditev je vsekakor napačna. Upravljavci letališč namreč niso bili „nacionalni organi“, na katere se nanaša zahteva, ki izhaja iz točke 87 sodbe z dne 14. februarja 2019, Belgija in Magnetrol International/Komisija (T-131/16 in T-263/16, EU:T:2019:91; v pritožbenem postopku), v skladu s katero nacionalni organi, ki uporabljajo shemo pomoči, ne smejo razpolagati s poljem proste presoje, ki se nanaša na določitev bistvenih elementov zadevne pomoči in primernost njene dodelitve, saj je bila ta vloga v skladu z zakonom št. 10/2010 in njegovimi izvedbenimi akti podeljena deželnemu svetu Avtonomne dežele. Poleg tega je v nasprotju s trditvijo tožeče stranke iz izpodbijanega sklepa, zlasti točk 360, 387 in 402 njegove obrazložitve, razvidno, da je Komisija menila, da navedeni upravljavci ne razpolagajo s poljem proste presoje, saj so imeli pri izvajanju sporne sheme pomoči vlogo posrednikov.
- 152 Glede na navedeno je treba ugotoviti, da je treba prvi del drugega tožbenega razloga zavreči kot delno nedopusten in zavrnil kot delno neutemeljen.

Drugi del drugega tožbenega razloga: nezadostna obrazložitev učinka sporne sheme pomoči na konkurenco in trgovino med državami članicami

- 153 Tožeča stranka v bistvu trdi, da izpodbijani sklep, tudi če se dopusti, da bi Komisija lahko preučila zgolj sporno shemo pomoči, ni dovolj obrazložen z vidika trditve, da bi ta shema lahko izkrivljala konkurenco in vplivala na trgovino med državami članicami. Predvsem v točkah od 390 do 392 obrazložitve izpodbijanega sklepa naj bi se Komisija večinoma omejila zgolj na krožno razlogovanje, sestavljeno iz trditev v zvezi z liberalizacijo sektorja zračnega prevoza, ne da bi pojasnila, zakaj naj bi tožeča stranka prejela občutno prednost, čeprav naj bi se to zahtevalo v skladu s sodno prakso, iz izhaja iz sodbe z dne 14. oktobra 1987, Nemčija/Komisija (248/84, EU:C:1987:437, točka 18).
- 154 Komisija meni, da so točke od 390 do 392 obrazložitve izpodbijanega sklepa, katerih ugotovitev tožeča stranka ne izpodbija, dovolj utemeljene z vidika upoštevne sodne prakse, vključno s sodbo z dne 14. oktobra 1987, Nemčija/Komisija (248/84, EU:C:1987:437).
- 155 V zvezi s tem za opredelitev nacionalnega ukrepa kot državne pomoči ni treba dokazati dejanskega vpliva zadevne pomoči na trgovino med državami članicami niti dejanskega izkrivljanja konkurence, ampak je treba le preučiti, ali ta pomoč lahko vpliva na to trgovino in izkrivlja konkurenco (glej v tem smislu sodbi z dne 15. decembra 2005, Italija/Komisija, C-66/02, EU:C:2005:768, točka 111, in z dne 9. junija 2011, Comitato „Venezia vuole vivere“ in drugi/Komisija, C-71/09 P, C-73/09 P in C-76/09 P, EU:C:2011:368, točka 134).
- 156 Zlasti kadar pomoč države članice okrepi položaj nekega podjetja v razmerju do drugih konkurenčnih podjetij v trgovini znotraj Unije, se šteje, da pomoč vpliva na ta zadnja podjetja (glej sodbo z dne 9. oktobra 2014, Ministerio de Defensa in Navantia, C-522/13, EU:C:2014:2262, točki 51 in 52 ter navedena sodna praksa).
- 157 Poleg tega se lahko Komisija v primeru sheme pomoči, kot je ta v obravnavani zadevi, omeji na preučitev značilnosti zadevne sheme, da v obrazložitvi sklepa presodi, ali zaradi višjih zneskov ali večjih deležev pomoči, značilnosti naložb, ki so upravičene do podpore, ali drugih podrobnih pravil, ki so predvidena s to shemo, ta daje občutno prednost prejemnikom glede na njihove konkurente in daje ugodnosti predvsem podjetjem, ki sodelujejo v trgovini med državami članicami. Tako Komisija

v sklepu, ki se nanaša na tako shemo, ni dolžna opraviti analize pomoči, ki je bila na podlagi te sheme dodeljena v vsakem posameznem primeru. Šele ob vračilu pomoči je treba preveriti posamezni položaj vsakega zadevnega podjetja (glej v tem smislu sodbi z dne 14. oktobra 1987, Nemčija/Komisija, 248/84, EU:C:1987:437, točka 18, in z dne 9. junija 2011, Comitato „Venezia vuole vivere“ in drugi/Komisija, C-71/09 P, C-73/09 P in C-76/09 P, EU:C:2011:368, točka 63).

- 158 Komisija je v obravnavani zadevi v točkah od 390 do 392 obrazložitve izpodbijanega sklepa pojasnila, da so letalski prevozniki na podlagi sporne sheme pomoči prejeli plačila od upravljavcev letališč, da so delovali v sektorju, za katerega je značilna močna konkurenca med gospodarskimi subjekti iz različnih držav članic, in da so bili torej udeleženi v trgovini znotraj Unije. Poleg tega je treba še pripomniti – kot je razvidno tudi iz izpodbijanega sklepa, še zlasti iz preglednice 15 iz točke 427 njegove obrazložitve – da je bilo mogoče plačila, izvedena v korist letalskih prevoznikov, povečati.
- 159 Glede na načela, navedena v točkah od 155 do 157 zgoraj, so bile v nasprotju s tem, kar trdi tožeča stranka, točke od 390 do 392 obrazložitve izpodbijanega sklepa zadostne z vidika obveznosti obrazložitve, ki jo ima Komisija, in tej ni bilo treba natančneje pojasniti, kako je tožeča stranka zlasti pridobila občutno prednost zaradi sporne sheme pomoči (glej v tem smislu sodbi z dne 7. marca 2002, Italija/Komisija, C-310/99, EU:C:2002:143, točki 88 in 89, in z dne 9. junija 2011, Comitato „Venezia vuole vivere“ in drugi/Komisija, C-71/09 P, C-73/09 P in C-76/09 P, EU:C:2011:368, točki 114 in 121).
- 160 Zato je treba drugi del drugega tožbenega razloga zavrni kot neutemeljen in torej drugi tožbeni razlog zavrni v celoti.

Tretji tožbeni razlog: napaka, ker naj Komisija ne bi preučila, ali sporno plačilo pomeni pomoč de minimis

- 161 V okviru tretjega tožbenega razloga, ki je razdeljen na dva dela, tožeča stranka v bistvu trdi, da je Komisija storila napako, ker po eni strani ni po uradni dolžnosti preučila, ali sporno plačilo pomeni pomoč *de minimis*, po drugi strani pa, ker je menila, da se za navedeno plačilo Uredba *de minimis* iz leta 2006 ne uporablja.
- 162 Komisija predlaga, naj se tretji pritožbeni razlog zavrne kot brezpredmeten in vsekakor neutemeljen.

Prvi del tretjega tožbenega razloga: preizkus narave de minimis spornega plačila po uradni dolžnosti

- 163 Tožeča stranka trdi, da je Komisija v okviru presoje obstoja državne pomoči storila napako, ker ni preverila, ali ima sporno plačilo naravo plačila *de minimis*, saj naj bi bilo tako preverjanje tesno povezano s preučitvijo merila vpliva na trgovino med državami članicami in naj bi bilo zato pravno vprašanje, ki bi ga morala Komisija vedno preučiti na lastno pobudo.
- 164 Te ugotovitve naj ne bi omajala sodna praksa, ki izhaja iz sodbe z dne 9. junija 2011, Comitato „Venezia vuole vivere“ in drugi/Komisija (C-71/09 P, C-73/09 P in C-76/09 P, EU:C:2011:368), na katero se Komisija sklicuje v zvezi s trditvijo, da so v okviru sheme pomoči za preučitev morebitne narave *de minimis* ukrepov pristojni nacionalni organi. V tej drugi zadevi naj bi namreč Komisija v nasprotju z obravnavano izrecno preučila vprašanje pomoči *de minimis* v točki 110 obrazložitve Odločbe 2000/394/ES z dne 25. novembra 1999 v zvezi z ukrepi pomoči podjetjem, ki so na območju Benetk in Chioggie, določenimi z zakonoma št. 30/1997 in št. 206/1995 o zmanjšanju prispevkov za socialno varnost (UL 2000, L 150, str. 50), ki se je izpodbijala v okviru navedene sodbe. Dalje, v nasprotju z izpodbijanem sklepom, ki naj bi se nanašal zgolj na pomoči, nezdružljive z notranjim trgovom, naj bi Odločba 2000/394 vsebovala „mešan“ izrek, v katerem je bila odrejena izterjava nekaterih nezdružljivih pomoči, vendar je bilo hkrati ugotovljeno, da so druge pomoči združljive

z notranjim trgov, zato je bila za izvršitev te odločbe nujna samostojna preučitev nacionalnih organov. Nazadnje, v obravnavani zadevi naj bi bila v členu 1(2) izreka izpodbijanega sklepa tožeča stranka poimensko navedena kot prejemnica pomoči, s členom 2(1) navedenega izreka pa je bila zahtevana njena izterjava, s čimer naj bi bila preprečena samostojna preučitev nacionalnih organov, medtem ko v izreku Odločbe 2000/394 prejemniki pomoči, katerih izterjava je bila z njo odrejena, niso bili poimensko navedeni.

- 165 Komisija naj bi prav tako napačno trdila, da ji ni bilo treba po uradni dolžnosti preučiti obstoja pomoči *de minimis*, ker tožeča stranka tega v upravnem postopku ni uveljavljala. V zvezi s tem naj ne bi bilo mogoče upoštevati niti sodbe z dne 22. januarja 2013, Salzgitter/Komisija (T-308/00 RENV, EU:T:2013:30, točka 121), ki jo navaja Komisija, saj naj bi se odlomek te sodbe, na katerega se opira, nanašal na merilo selektivnosti ukrepa, ne pa – kot v obravnavani zadevi – na merilo vpliva na trgovino. Poleg tega naj se Zvezna republika Nemčija v upravnem postopku, izpeljanem pred sprejetjem odločbe, ki se je izpodbijala v okviru navedene sodbe, ne bi sklicevala na to, da hkraten obstoj davčnega sistema, ki ga je preučevala Komisija, in ločenega davčnega sistema preprečuje selektivnost dela spornih ugodnosti, ki jih je pridobila tožeča stranka v zadevi iz te sodbe. Ta opustitev naj bi se tako nanašala na upoštevna dejstva in naj bi torej pomenila dejansko vprašanje, medtem ko naj bi se v obravnavani zadevi domnevna opustitev tožeče stranke nanašala na naravo *de minimis* spornega plačila in torej na pravno vprašanje, ki bi ga morala Komisija preučiti po uradni dolžnosti.
- 166 Komisija predlaga, naj se prvi del tretjega tožbenega razloga zavrne kot neutemeljen.
- 167 V zvezi s tem je treba opozoriti, da se lahko Komisija v okviru preučitve sheme pomoči omeji na preučitev značilnosti zadevne sheme in ni dolžna opraviti analize pomoči, ki je bila na podlagi te sheme dodeljena v vsakem posameznem primeru. Šele ob vračilu pomoči je treba na nacionalni ravni preveriti posamezen položaj vsakega zadevnega podjetja (glej v tem smislu sodbo z dne 9. junija 2011, Comitato „Venezia vuole vivere“ in drugi/Komisija, C-71/09 P, C-73/09 P in C-76/09 P, EU:C:2011:368, točka 63).
- 168 Torej Komisiji – v nasprotju s trditvijo tožeče stranke – ni bilo treba preučiti, ali je imelo sporno plačilo značilnost *de minimis*, saj bi morali to preučitev opraviti italijanski organi v fazi vračila pomoči.
- 169 Ta ugotovitev ni omajana s tremi trditvami, s katerimi želi tožeča stranka omejiti obseg sodne prakse, navedene v točki 167 zgoraj, pri čemer želi razlikovati med izpodbijanem sklepom in Odločbo 2000/394, ki se je izpodbijala v okviru pravnih sredstev, zaradi vložitve katerih je bila izoblikovana ta sodna praksa.
- 170 Na prvem mestu, glede trditve, da se je v nasprotju z obravnavano zadevo Odločba 2000/394 v točki 110 obrazložitve izrecno nanašala na pravila *de minimis*, zadostuje ugotovitev, da Komisija v navedeni točki 110 ni konkretno preučila narave *de minimis* ukrepov iz navedene odločbe, ampak se je, kot upravičeno navaja Komisija, omejila na napotilo na splošno naravo pravil *de minimis*. Torej zgolj s tem, da v izpodbijanem sklepu ni podobne točke obrazložitve, še ni mogoče utemeljiti razlikovanja med obravnavano zadevo in upoštevniimi okoliščinami v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 9. junija 2011, Comitato „Venezia vuole vivere“ in drugi/Komisija (C-71/09 P, C-73/09 P in C-76/09 P, EU:C:2011:368). Kot navaja Komisija, ta ugotovitev še toliko bolj drži, ker se uredbe *de minimis* v skladu s členom 288 PDEU v vseh državah članicah neposredno uporabljajo.
- 171 Poleg tega je Sodišče že zavrnilo razlogovanje Splošnega sodišča, podobno trditvam tožeče stranke. Splošno sodišče je namreč v sodbi z dne 28. novembra 2008, Hotel Cipriani in drugi/Komisija (T-254/00, T-270/00 in T-277/00, EU:T:2008:537, točke 100, 111, 251 in 252), presodilo, da čeprav nacionalni organi pri izvrševanju sporne odločbe v navedeni zadevi niso bili dolžni v vsakem posameznem primeru preveriti, ali so pogoji za uporabo člena 107(1) PDEU izpolnjeni, ti organi v tem posebnem primeru ne bi smeli izterjati posamezne pomoči *de minimis*, ker naj bi se Odločba 2000/394

ob upoštevanju točke 110 njene obrazložitve razlagala tako, da izključuje opredelitev ukrepov, ki so v skladu s pravilom *de minimis*, kot pomoči. Vendar je Sodišče v sodbi z dne 9. junija 2011, Comitato „Venezia vuole vivere“ in drugi/Komisija (C-71/09 P, C-73/09 P in C-76/09 P, EU:C:2011:368), v kateri je odločalo o pritožbi zoper sodbo z dne 28. novembra 2008, Hotel Cipriani in drugi/Komisija (T-254/00, T-270/00 in T-277/00, EU:T:2008:537), razsodilo, da Splošno sodišče, ker se je za to, da bi prišlo do navedene ugotovitve, oprlo na nepravilno razlago pomena navedene odločbe, v skladu s katero nacionalni organi niso dolžni v vsakem posamičnem primeru preveriti, ali bi lahko dodeljena prednost z vidika upravičenca izkrivljala konkurenco in vplivala na trgovino znotraj Unije, ni upoštevalo predhodne sodne prakse Sodišča, v skladu s katero je naloga države članice, da preuči posamičen položaj vsakega podjetja, na katerega se nanaša postopek vračila, če se Komisija na splošno in abstraktno izreče o shemi državnih pomoči, ki jo razglasi za nezdržljivo z notranjim trgovom, in odredi vračilo zneskov, prejetih na podlagi te sheme (glej v tem smislu sodbo z dne 9. junija 2011, Comitato „Venezia vuole vivere“ in drugi/Komisija, C-71/09 P, C-73/09 P in C-76/09 P, EU:C:2011:368, točke od 61 do 64 in od 114 do 117).

- 172 Na drugem mestu, glede trditve v zvezi z „mešano“ naravo izreka Odločbe 2000/394 zadostuje ugotovitev, da se Sodišče ob upoštevanju preudarkov, navedenih v točki 171 zgoraj, ko je napotilo na potrebo po posamični preučitvi nacionalnih organov, ni oprlo na to okoliščino, ampak je opozorilo na sodno prakso v zvezi z obveznostmi nacionalnih organov pri izvajanju odločbe Komisije v zvezi s shemo pomoči.
- 173 Na tretjem mestu sicer drži, da v izreku Odločbe 2000/394 v nasprotju s členom 1(2) izreka izpodbijanega sklepa, v katerem je tožeča stranka poimensko navedena, prejemniki pomoči, nezdržljivih z notranjim trgovom, niso poimensko navedeni. Vendar te okoliščine ni mogoče upoštevati: posamični položaj tožeče stranke morajo namreč nujno preveriti italijanski organi, saj se je Komisija omejila zgolj na analizo značilnosti sporne sheme pomoči. Vsekakor je iz preostalega besedila izreka izpodbijanega sklepa, ne pa samo iz njegovega člena 1(2), razvidno, da Komisija od italijanskih organov pričakuje, da bodo opravili posamično preučitev položaja prejemnikov, saj v členu 4 navedenega izreka od Italijanske republike zahteva, da ji mora predložiti predvsem točen seznam upravičencev, skupni znesek, ki ga je treba izterjati od vsakega upravičenca, ter natančen opis ukrepov, ki so bili že sprejeti in načrtovani za uskladitev z izpodbijanem sklepom.
- 174 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da so italijanski organi tožeči stranki vročili odločbo o izterjavi. Ko je bilo tožeči stranki na obravnavi v zvezi s tem postavljeno vprašanje, je odgovorila, da na nacionalni ravni ni vložila tožbe zoper navedeno odločbo, čeprav je to napovedala Komisiji v okviru stikov, ki sta jih imeli po sprejetju izpodbijanega sklepa. Vendar v skladu z zgoraj navedeno sodno prakso v zvezi z vlogo Komisije oziroma nacionalnih organov tožeča stranka te tožbe ne more uporabiti za odpravo svoje nezadostne skrbnosti glede vložitve take tožbe na nacionalni ravni.
- 175 V preostalem je treba zavriniti trditve tožeče stranke, s katerimi izpodbija upoštevnost zadeve, v kateri je bila izdana sodba z dne 22. januarja 2013, Salzgitter/Komisija (T-308/00 RENV, EU:T:2013:30). Ker je preučitev posamičnega položaja prejemnikov sheme pomoči v pristojnosti nacionalnih organov, ne pa Komisije, je vprašanje, ali bi morala ta preučiti naravo *de minimis* samo spornega plačila, ne da bi ji tožeča stranka to predlagala, brezpredmetno.
- 176 Glede na navedeno je treba prvi del tretjega tožbenega razloga zavriniti.

Drugi del tretjega tožbenega razloga: uporaba uredb de minimis

- 177 Tožeča stranka se sklicuje na naravo *de minimis* spornega plačila, pri čemer trdi, da navedeno plačilo izpolnjuje pogoje iz Uredbe *de minimis* iz leta 2006.

- 178 Natančneje, glede področja uporabe Uredbe *de minimis* iz leta 2006 tožeča stranka meni, da se v obravnavani zadevi *ratione materiae* in *ratione temporis* uporablja ta uredba, ne pa Uredba *de minimis* iz leta 2013, kot naj bi bilo razvidno iz elektronske pošte Komisije z dne 18. avgusta 2017.
- 179 Dalje, glede pogojev, ki morajo biti izpolnjeni za to, da se pomoč šteje za pomoč *de minimis*, tožeča stranka meni, da prag v višini 200.000 EUR za obdobje treh proračunskih let, določen v členu 2(2) Uredbe *de minimis* iz leta 2006, v obravnavani zadevi ob upoštevanju zneska spornega plačila v višini 30.000 EUR ni bil presežen. Ta ugotovitev naj bi še toliko bolj držala za znesek stroškov financiranja, ki naj bi bil upoštevni znesek, kot je tožeča stranka trdila v okviru drugega tožbenega razloga. Poleg tega naj bi Komisija napačno trdila, da zaradi številnih pomoči, ki naj bi jih prejela skupina Lufthansa, ki ji pripada tožeča stranka, ni verjetno, da zgornja meja 200.000 EUR ne bi bila presežena. Zlasti naj ne bi bilo mogoče upoštevati pomoči, dodeljenih drugim subjektom iz skupine Lufthansa, saj naj se ne bi uporabljal „funkcionalni pojem podjetja“, na katerega naj bi se oprla Komisija, ki pa naj ga Uredba *de minimis* iz leta 2006 ne bi vključevala.
- 180 Glede pogoja iz člena 2(4) Uredbe *de minimis* iz leta 2006, da mora biti mogoče vnaprej natančno izračunati „bruto ekvivalent dotacije“ pomoči, na katerega se sklicuje Komisija v elektronski pošti z dne 18. avgusta 2017, tožeča stranka izpodbija, da bi se uporabljal za sporno plačilo.
- 181 Vsekakor tožeča stranka izpodbija to, da bi morala ona dokazati, da so pogoji iz Uredbe *de minimis* iz leta 2006 v obravnavani zadevi izpolnjeni. Navedena uredba naj bi določala, da prejemniki pomoči dokazno breme nosijo v odnosu do nacionalnih organov, ne bi pa naj jim nalagala takega bremena v odnosu do Komisije.
- 182 Komisija predlaga, naj se drugi del tega tožbenega razloga zavrne kot brezpredmeten, saj naj bi bila taka ugotovitev, tudi če bi sporno plačilo po naravi lahko bilo plačilo *de minimis*, v pristojnosti italijanskih organov. Vsekakor naj navedeni drugi del ne bi bil utemeljen, saj naj tožeča stranka ne bi dokazala, da so v obravnavani zadevi izpolnjeni vsi pogoji iz Uredbe *de minimis* iz leta 2006.
- 183 V zvezi s tem zadostuje ugotovitev, da so trditve, navedene v podporo drugemu delu tretjega tožbenega razloga, brezpredmetne. Kot je namreč razvidno iz preučitve prvega dela tretjega tožbenega razloga, za preučitev morebitne narave *de minimis* spornega plačila ni bila pristojna Komisija. V takih okoliščinah s temi trditvami, s katerimi se poleg tega večinoma izpodbija stališče, ki ga je Komisija izoblikovala v okviru elektronskih dopisov, izmenjanih po sprejetju izpodbijanega sklepa, ni mogoče izpodbijati zakonitosti tega sklepa.
- 184 Poleg tega je tožeča stranka na obravnavi še trdila, da se sporno plačilo, ki je bilo izvedeno 19. aprila 2013, ni financiralo iz sredstev Avtonomne dežele, saj naj bi – kot naj bi bilo razvidno iz točke 89(b) obrazložitve izpodbijanega sklepa – letne deželne prispevke, dodeljene družbama SOGAER in GEASAR za leto 2013 sicer res odobrila ta dežela, vendar naj konec koncev ne bi bili nikoli izplačani.
- 185 V zvezi s tem je iz preglednice 15 iz točke 427 obrazložitve izpodbijanega sklepa in preglednic, ki povzemajo ukrepe, ki jih je družba SOGAER sprejela za obdobje 2010–2013, na katere je napoteno v točki 113 obrazložitve izpodbijanega sklepa in jih je Komisija predložila v odgovor na pisno vprašanje Splošnega sodišča, razvidno, da je treba za sporno pogodbo šteti, da spada v leto 2012. Torej je bilo sporno plačilo, ki je bilo izvedeno spomladi 2013, zajeto z deželnim prispevkom za leto 2012, ki je bilo družbi SOGAER izplačano. Če bi tožeča stranka hotela izpodbijati to ugotovitev, je treba navesti, da to vprašanje vsekakor spada na področje preučitve njenega posamičnega položaja, ki jo opravijo italijanski organi.
- 186 Glede na vse navedeno je treba tretji tožbeni razlog in zato tožbo v celoti zavrniti.

Stroški

¹⁸⁷ V skladu s členom 134(1) Poslovnika se plačilo stroškov na predlog naloži neuspeli stranki. Ker tožeča stranka z zahtevkom ni uspela, se ji v skladu s predlogom Komisije naloži plačilo stroškov postopka.

Iz teh razlogov je

SPLOŠNO SODIŠČE (prvi razširjeni senat)

razsodilo:

1. Tožba se zavrne.

2. Družbi Germanwings GmbH se naloži plačilo stroškov.

Papasavvas

Svenningsen

Valančius

Csehi

Nihoul

Razglašeno na obravnavi v Luxembourg, 13. maja 2020.

Podpisi

Kazalo

Dejansko stanje	1
Sporni ukrepi	1
Določbe, ki jih je sprejela Avtonomna dežela	2
– Člen 3 zakona št. 10/2010	2
– Izvedbeni akti zakona št. 10/2010	2
Sporna pogodba	4
Izpodbijani sklep	5
Razvoj dogodkov v obdobju po sprejetju izpodbijanega sklepa	7
Postopek in predlogi strank	8
Pravo	9
Prvi tožbeni razlog: kršitev člena 107(1) PDEU, ker naj Komisija ne bi dokazala obstoja pomoči, ker ni preučila, ali je družba SOGAER ravnala kot zasebni udeleženec v tržnem gospodarstvu	9
Prvi del prvega tožbenega razloga: upoštevana raven za presojo obstoja državne pomoči	9
– Dopustnost prvega dela prvega tožbenega razloga	10
– Utemeljenost prvega dela prvega tožbenega razloga	11
Drugi del prvega tožbenega razloga: uporaba načela zasebnega udeleženca na ravni družbe SOGAER .	18
– Dopustnost trditve v zvezi s stroški financiranja	19
– Utemeljenost drugega dela prvega tožbenega razloga	20
Drugi tožbeni razlog: kršitev člena 107(1) PDEU, ker naj Komisija ne bi dokazala, da pomoč, ki naj bi jo prejela tožeča stranka, izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco in vplivala na trgovino med državami članicami	21
Prvi del drugega tožbenega razloga: preučitev spornega plačila namesto sporne sheme pomoči	22
Drugi del drugega tožbenega razloga: nezadostna obrazložitev učinka sporne sheme pomoči na konkurenco in trgovino med državami članicami	24
Tretji tožbeni razlog: napaka, ker naj Komisija ne bi preučila, ali sporno plačilo pomeni pomoč de minimis	25

Prvi del tretjega tožbenega razloga: preizkus narave de minimis spornega plačila po uradni dolžnosti .	25
Drugi del tretjega tožbenega razloga: uporaba uredb de minimis	27
Stroški	29